

Unitárius Közlöny

KOLOZSVÁR, 1888–1948/1990. • 31. (91.) ÉVF. • 5. SZÁM • 2021. MÁJUS • ÁRA: 3 LEJ

Fotó: Czire Alpár

Pünkösöd

• A népi hagyomány szerint ha pünkösdkor szép az idő, jó bor ígéretét jelenti. A Szentírásban is szerepel a pünkösdi események ismertetésében a bor: igaz, a tanítványokra nézve terhelő módon.

A húsvéti események után hét héttel a jeruzsálemiek zöme napirendre tért a latrok kivégzése felett. Az élet hétköznapiságát azonban Jézus tanítványai ismét megtörték. Kiálltak a nép elé valami furcsa zúgás kíséretében. Több idegen nyelven szólaltak fel. Prédikáltak. Azt állították, Jóel próféta

szavait töltik be. Egy közülük, Péter, azt mondta, mesterük vére a jeruzsálemiek kezéhez tapad. Csoda-e, ha inkább nézték őket részegnek, mint józannak?

De a tanítványok lelkesültsége átragadt azokra, akiknek volt füle a hallásra. Ők is engedték, hogy kitöltessen bennük Isten jóra vezérlő ereje, a szentlélek. Csodák történtek: megalakult az ősegyház, vagyonközösségben éltek, közösen imádkoztak.

2021 pünkösdjén engedjük mi is, hogy hasson át Isten lelke.

A tartalomból:

Forrásaim

4

Egy piros betűs nap

5

„...mindenki a maga nyelvén hallotta őket beszélni” (ApCsel 2,6b)

7

*Gyallay-émlékév
2020-ban*

13

Női leadershipképzés

21

„Mindazok pedig, akik hittek, együtt voltak, és mindenük közös volt.” (ApCsel 1,44)

Szeretetszolgálat Erdővidéken

Cikkünk
a 20. oldalon
található.

LÉLEKKENYÉR

Fény és sötétség között

FARKAS ORSOLYA

Pünkösdig hallgattak. Vártak. Hallgattak. Szívükben szunnyadt a húsvéti hír. Nem mentek vele. Egy helyben maradtak. Aztán pünkösdi lett, és ütött az óra. Zendült a szó: lélek volt és erő. Tömondatokba tördelt világ, tömondatokba préselt történelem. Gyakran annyi marad meg az emlékeztünkben, hogy ez egy sikertörténet, hiszen megalakul az egyház, a tanítványok túllépnek önmaguk korlátain és félelmein, bátran szólnak, és a szentlélek betölti a sokaságot. A történet naposabb/fényesebb része véssződik be elménkbe, az, amiről lelkesülten lehet beszélni, amit bátran lehet példaként felmutatni. Azonban nemcsak a pünkösdi történettel vagyunk így, hanem gyakorta mindennel, egyszerűen szeretjük a boldog befejezéseket. A pontot és a felkiáltójelet, hadd ne kelljen foglalkoznunk a pontos vesszővel vagy a kérdőjellel, azok csak bezavarnak. Elgondolkodtál valaha azon, hogy vajon miért van ez? Talán mert bennünk mostanában kevés dolog emlékeztet a fényre. A sötétséghez sokkal közelebb állunk, majdnem sötétség vagyunk mi magunk is. Behúzódva az árnyékba vagy a sarokba, szemben a fallal. Elhallgattattuk a sürgető, vissza-visszatérő hangokat, amik arra biztattak, hogy mozduljunk meg, hogy forduljunk szépen szembe a fényvel. A sötétség legalább ismerős, hiszen ott lapulnak a félelmeink, azokat már megszoktuk, régóta velünk vannak.

Mindannyiunk szíve hevesebben ver, ha eszünkbe jutnak félelmeink. A szív csak egy izom, ami pumpálja a vért, de fájdalom lakik benne és magány és öröm, és talán ez az egyetlen izmunk, ami maradandóan álmatlanságot képes okozni. Ott lakik benne a félelem és a kételkedés: hogy felébredünk-e még valaha, az eső eláztatja-e a szénát, a hazugságon rajtakapnak-e, a lemaradásom még behozhatom-e, a halak hajnalban harapnak-e, önmagamért szerethetnek-e, ott lakik benne a kételkedés, hogy van-e Isten, van-e értelme az életnek, és nem utolsósorban, hogy a halálnak van-e?

Gyakran semmilyen alapja sincs a félelmünknek, de nagy ritkán, amikor mégis van, oly mértékben felnagyítjuk ránk gyakorolt hatását, mintha túszként tartana fogva. A félelmet a kétely és a zűrzavar szüli. Abból pedig manapság akad bőven. De vajon miért gondoljuk úgy, hogy ez csak a mi sajátosságunk? A tanítványok is sötétségben ültek, kétségek közt vergődve, gyáva meghunyászkodás és cselekvő akarat közt hánykódva, kezet tördelve, sóhajtozva. Aztán meg-

mozdultak. Kinyitották a szemüket, és lerázták magukról a sötétség legjavát. A lélek, Isten lelke működésbe lépett, mert végre engedték neki, mert végre tudomásul vették, mert, aki egyszer megismeri a fényt, az nem igazán vágyik vissza a sötétségbe. A tanítványok elfogadták: a régi világuk összeomlott, fel-

„Nem a félelemnek lelkét adta nekünk az Isten; hanem az erőt, a szeretet és a józanság lelkét.” (2Tim 1,7)

ismerték, hogy emelkedik az új, mert néha oda kell vesznie az egyik világnak, hogy létrejöhessen egy másik.

Dédnagyanyám, valahányszor meghallgatta kiselőadásaim a félelmeimről vagy szociális zsákutcáimról, mindig bevetette a mondatot: „Ne furcsáskodj fiam, csak hinni kell!” Persze akkor forgattam a szemem, és lemondóan legyintettem, de az elmúlt másfél évben napi rendszerességgel jut eszembe a legváratlanabb helyzetekben. Ennyire egyszerű lenne? Csak hinni kell? Úgy hiszem, igen. Túlbonnyolítjuk a dolgaink és sokszorosodnak félelmeink. Elfelejtjük, hogy az erő nemcsak azt jelenti, hogy bánthatok, hanem azt, hogy meg is bocsáthatok, hogy a bátorság nemcsak látványos akciójelenet, hanem csendes, belső elhatározás is. Csak úgy szabadulhatunk meg félelmeinktől, ha szorosabbra fűzzük azt a köteléket, ami az Örökkévalóhoz köt minket. Ha elfogadjuk, hogy fontos szerepet játszunk a nagybetűs Lélek tervében. Ha életünk részévé tesszük őt, aki ismeri életed történetének napos fejezeteit, és számon tartja az általad megszámlálhatatlannak vélt sötét pillanataid. Aki arra kér, hogy mondj igent a szeretetére, a valóságra, önmagadra.

Természetesen maradhatunk a sötétben, fejet lehajtva időzhetünk tovább falaink komfortos védelmében, nézhetünk megvetően másokra, sőt szidhatjuk őket habzó szájjal – mármint azokat, akik nem féltek attól, hogy a fény megvakítja őket – megtehetjük, csak épp nem érdemes. Legalább egyszer kimerészkedhetnénk rejtekhelyeinkről, csak úgy kíváncsiságból, hadd lám, milyen szólni, alkotni, merni, akarni, hinni fény és sötétség váltakozásai közt. Kipróbálhatnánk a pontosvesszőt vagy valami hasonlót.

Forrásaim

SOLYMOSI ALPÁR

• Szeretettel köszöntök mindenkit pünkösdi örömben és a felerősített hitében! Tudjuk, hogy a „pünkösdi királyság” igencsak rövid ideig tartó, megtisztelő címe a legügyesebb legénynek a népi játékok világában. Az Istentől származó pünkösdi élmény azonban tovább kellene kísérjen, túl kellene mutasson az ünnepeiden.

Máczy István pécsi keresztény gondolkodó írja könyvében, hogy: „Az ember öröme született. Erről beszél minden mosoly, minden kacagás, minden nevetés. Ha mégis kevés az öröm, arról nem az örömben gazdag világ tehet, hanem az emberi szív, mely az örömet észre nem veszi, át nem éli. Az öröme szükségünk van, mert kiolthatatlan ösztönnel a boldogságot keressük. A boldogság pedig örömeiben lép elénk. Amint az életünk »egészét« a pillanatok, a percek töredékében éljük meg, hasonlóképpen az »egész« boldogság egyszerre nem birtokolható, csak az örömben élhető át. [...] A mindennapi kenyér mellé kell a mindennapi öröm. A boldogságot mindig holnapra várjuk, holnaputánra, majd... Közben most élünk, most érzünk, most kell a szívnek örülni, hogy emberi legyen élete.” (Máczy István, *Örülj velem*, 1992, Szent Gelért Kiadó, 5. o.)

És valóban! Pünkösdkor azért imádkozunk, hogy a mindennapi kenyérünk mellé rendeljen az Úr mindennapi örömet, de erőt is. Isten lelkéhez, szellemi megnyilvánulásához ugyanis ez a két csodálatos tapasztalás, emóció társítható: az öröm és az erő. „A szentlélek Istennek jóra vezérlő ereje” – vallja az unitárius hittan. Arról azonban gyakran megfeledkezünk, hogy a szentlélek egyben az igazi lelki öröm, mély boldogságérzet és elégtétel gerjesztője, éltető forrása is. Ennek a kijelentésnek visszaigazolását a Szentírásban több helyen is megtaláljuk, álljon itt most kettő: Egyrészt az ApCsel 1,8, miszerint: „Erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Lélek...” (Jézus megdicsőülésének, a tanítványok öntudatra ébredésének a napján, áldozócsüörtökön hangzik el ígéretként), másrészt a Róm 14,17: „Isten országa nem evés és ivás, hanem igazság, békesség és a Szentlélekben való öröm.”

Az Istenben bízó embernek mindenképpen jellemzője, alapvonása az öröm és az erő. Lelkészi szolgálatomban is legfőképpen az ilyen tónusú emberekkel rezonálok, akik mindentől és minden körülménytől függetlenül valami megmagyarázhatatlan őserőt és mély örömet hordoznak magukban. Az ilyen pozitív jellegű embertársaim és híveim viselkedéséből és megnyilvánulásából én magam csak a „túlcsorduló” részt láthatom az arcukra kiülő derűben, szavaik pajkosságában, tetteikességükben. A mélyben, amelynek gyökerét nem tisztem búvárokodó, kontárkodó

igyekezettel felfedni, nyilván sokkal több minden rejtőzik. Én csak örülök, hogy Isten országa építésében örömteljes és erős emberekkel tevékenykedhetek.

A kiáradás és a forrás gyöke, Isten szellemének titokzatos tartománya, nyilván tőle ered, az ő megtartó szeretetéből fakad. Isten ugyanis folyamatosan erősíteni és örvendeztetni akarja az általa szeretett és értékesnek tartott testi-szellemi-lelki köröket, élő világokat. Ugyanúgy, mint amikor mi magunk is naggyá szeretnénk növelni egy általunk értékesnek és becsesnek vélt, reánk bízott kincset, mondjuk egy kisgyermeket vagy egy gyümölcsfát: a kiteljesedésük érdekében legfőképpen erősíteniük és örvendeztetniük kell őket. No meg metszegetni a vadhajtságokat... Mert időnként az erő és az öröm vadhajtságokat is hozogat.

Az én olvasatomban mind az öröme, mind pedig az erőnek – amelyek Istentől származnak – forrása van. Szoktuk is mondani, hogy: örömforrás, erőforrás... Kissé játékos felütéssel jegyezném meg, hogy hűmán vonatkozásban utóbbinak még minisztériumi apparátust is kitaláltak Budapesten, Emberi Erőforrások Minisztériuma elnevezéssel. Nagyon érdekes, hogy évekig egy lelkész, Balogh Zoltán vezette ezt a szociopolitikai felületet!

Az öröm forrásának viszont még nincs tárcája, szervezett felügyelete, intézményes gyámolítója. Nem szeretném azt sugallni, sőt óvakodnék attól, hogy ennek is ellenőrzött és felügyezett keretet szabjon a politika! Milyen is lenne: emberi örömforrás minisztériuma... hogyan is nézne ki? Pusztán csak eljátszottam a gondolattal... Az örömforrás isteni dimenzió.

Hitem szerint mind az erő-, mind pedig az örömforrás elsősorban természetes eredetű, azaz Istentől származó. Jézusi szellemben szólva Istentől eredő érték, épp ezért marketingelése erőltetett, művi.

Egyvalamit tehet az ember az öröm és az erő csodálatos forrásával: csodálja és teret ad neki, és engedi a szabad felbukkanását és működését, nem „piszkál bele”! Csak kíváncsozjon szépen, gyöngéden az ember továbbra is ezekhez a forrásokhoz, „mint a szép híves patakra a szarvas kíváncsozik”! Igyekezetében azonban hagyja békén, háborítatlanul eme értékes lelőhelyeket!

Csak hogy milyen is az emberi attitűd? Mindenre lecsap, ami forrás! Mindenből hasznot remél, és mindenből tőkét akar kovácsolni.

Szerencsére Istennek lelkét és az örömet, egyelőre, még nem tudta, és úgy tűnik, hogy nem is tudja befogni és palackozni. Isten lelke továbbra is csak ott bukkan fel, és csak ott gerjeszt egyéni és közösségi örömet és erőt, ahol hit és bizalom, egymás iránti szeretet és elfogadás van a szívekben.

Az öröm és az erő nem eladható, csak megtalálható! Pünkösdkor, amennyiben jó helyen keresed, megtalálhatod! Olyan ez a titokzatosan szép, lelki elevenesség, mint az ásványvíz élménye... A forrásélményhez fel kell nőni. A természetes forrást fel kell keresni, el kell gyalogolni, zarándokolni, kirándulni hozzá, vagy pedig tikkadtn és szomjasan el kell bukdácsolni odáig, mint egykor a fáradt katonák: „Kápolnás-Románfalu előtt megyünk át a vadregényes Homoródfürdőn. Itt kóstoljuk meg először a kitűnő székely borvizet. Egyik forrás jobb, mint a másik” – írja hadi naplójában Sassy Csaba, a m. kir. miskolci 10. honvéd gyalogezred tisztje az 1916-os honvédelmi harcokhoz felvonuló ezred életképeit megelevenítő emlékiratában. (*Előre az Úz völgyében*, HMV Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2020, 50. o.) A forrásközelben az ember soha nem csatlakozik!

Szomjadat olthatod a kereskedelemben kapható ásványvízzel is: jónak jó, de nem az igazi! Már sok mindent kicsapattak belőle, mielőtt palackozták volna (vas, sók stb.), egy kicsit túlszénsavazzák vagy éppen igény szerint túllágyítják, és így kapja meg a vásárló jó pénzért, jó drágán a vizet.

A szentlélek ünnepén szeretném, ha tudatosítanánk, hogy a hitéletünk két fő tapasztalását, az erőt és az öröm érzetét jól és tisztán, szépen megélni csak a forrásközelben lehet. Az Isten-közelség ilyen helye egyrészt a templomi gyülekezetben, de legfőképpen a tanítványságra ébredt szívedben van. „Nem tudjátok, hogy ti Isten temploma vagytok, és az Isten Lelke bennetek lakik?” – mondja Pál apostol az 1Kor 3,16-ban.

Egy ismerős monda kívánczik most ide: Amikor az istenek megteremtették a világot, már csak az volt hátra, hogy az erőt is belehelyezzék. Tanakodtak, hová tegyék, hogy az ember meg ne találja. Egyikőjük azt mondta:

– Tegyük a föld alá.

– Az nem jó – mondta egy bölcsebb isten –, mert az ember előbb-utóbb feltúrja a földet, és megtalálja.

– Tegyük a hegy tetejére!

Végül a legbölcsebb, legöregebb isten szólalt meg:

– Nem tehetjük a hegy tetejére. Az ember előbb-utóbb megmássza a hegyeket, tegyük magába az emberbe, ott sose fogja keresni... (Buddhista tanmese)

Isten országának ereje és öröme nem palackozható, nem befogható forrás. Jellege a szabad kiáradás. Igazi, égi áldás ez! Bár mindig is lesznek az egyházi szellemiség ellen és kárára dolgozó kísérletezők és próbálkozók, akik a vallásos-spirituális értékeket pénzért és intézményes keretek között kínálják fel, az első pünkösd üzenete mégiscsak ez: eljön hozzátok a szentlélek, bárhol és bármikor rátok találhat, és megnyilvánulhat Istennek megelevenítő lelke. Ahol ezt várják, és ahol az „élő kövek” igazi templommá épülnek, állnak össze, ott tör fel ez az öröm, ott nyilvánul meg ez az erő! Nem kell a fél világot bejárni e csodáért, hiszen itt lehet a közeledben, amennyiben egy élő közösség részeként és érett, tiszta jellemként kész vagy ennek befogadására.

Kívánom, hogy mindennapi kenyeretek mellé rendelkezjen az Úr mindennapi örömet és erőt égi forrásából!

Egy piros betűs nap

FARKAS IZOLDA

Háttérbe szorult ünnep?

Isten világa, amelynek vendégei vagyunk, tökéletesen működik. S ebben a tökéletes rendben pünkösd ünnepe köszönt be életünkbe a maga pompájában, hívogatva, várva a hálát adni, ünnepelni vágyó lelkeket. Mégis minden alkalommal, amikor azt énekeltük a pünkösd énekekkel, hogy „tolong a nép, nagy ünnep ez”, akkor vagyunk az egyházi ünnepek közül létszámban a legkevesebben.

Valahányszor beszélgetésekben szóba kerül pünkösd, gyakran arról panaszkodunk, hogy ez az ünnep mennyire háttérbe szorult, hogy kevésbé népszerű, hogy ilyenkor jönnek el a legkevesebben a templomba, ilyenkor járulnak a legkevesebben az úrasztalhoz úrvacsorát venni.

Hagyományok csapdájában

Úgy hiszem, ennek egyik oka abban keresendő, hogy a pünkösd ünnepéhez kapcsolódó népi hagyomány megszűnt az évek során. Hiszen a vallásos ünnepekhez kapcsolódó népi hagyomány sok esetben olyan, mint egy mankó. Még ha nincs is hangulata, ideje, energiája az embernek az ünnepre készíteni lelkét, a hagyományok ápolásával, megtartásával valamelyest mégis rákészül. Még ha biceg is az ünnepre való lelki felkészülés útján, de belekapaszkodik a hagyományokba, azon igyekszik, hogy legyen angyaljárás, legyen adventi koszorú, legyen piros tojás festve, vagy esetleg még írott tojás is az asztalon, akkor saját lelkét mégis közelebb vezeti az ünnep hangulatához. Mert hát, ahogy mondani szokták, evéssel jön meg az ember étvágya.

Azonban ha csak hagyományok ápolásán keresztül készülünk az ünnepekre, akkor hittanilag távol állunk még az „unitárius hitű”, ha lehet így mondani, vallásos ünnepektől. Mivel a népi hagyományokban nem az unitárius teológia tükröződik. Gondoljunk csak a régi hagyományos karácsonyi énekek szövegére vagy a régi locsolóversekre, ahol Krisztusról mint megváltóról vagy a feltámadásról beszélnek. Még az őszi hálaadás is sok településen ma is Szent Mihály vasárnapjaként él a köztudatban, pedig az unitáriusok nem is hiszik a szentek közösségét.

Az ünnep

Pedig az ünnep önmagában sokkal több mint hagyományörzés. Sokkal több mint külső felkészülés. Az a lelki élet igazi kincse. S talán ez a második oka, hogy pünkösd nem annyira népszerű, hogy azt a kincset kevesen találják meg, kevesen fedezik fel.

Úgy hiszem, az ünnep olyan, mint a kagyló, amely igazgyöngyöt rejteget magában. Amikor a halászok kiemelik a tenger mélyéről, nem más, mint egy darab közönséges kagyló, egy élőlény a többi közül a tenger mélyéről, és külsőleg nem lehet megállapítani, hogy van vagy nincs benne igazgyöngy. De amint kibontják, megtalálják benne az utánozhatatlan, tökéletes igazgyöngyszemet, a kincset.

Az ünnep maga épp az az igazgyöngy, amire rátalál az élet tengerén halászó lélek, aki megragad egy darabka életet, megfogja, megforgatja, megvizsgálja, kinyitja, és rátalál benne az igazgyöngyre, vagyis az ünnepre.

Bár igazgyöngyöt nagyon nehéz találni, az ünnepre, az ünnepi érzésekre való rátalálás nem ilyen bonyolult. Ugyanis nem olyasmit keresünk, ami évente csak egyszer található meg, hanem olyasmit, ami életünk minden napján ott van, jelen van, amit nagyon sokszor megéltünk, megtapasztaltunk, tudjuk mit jelent, milyen érzést. És ezt a darabka életet, azt az élet-érzést gyöngyszemként megünnepeljük. Ünnepet szentelünk az Isten iránti hálának, a szeretetnek, boldogságnak, örök életbe vetett hitnek, Jézus és a tanítványok életén keresztül.

Hiszen megélni a születés csodáját nemcsak Máriának adatott meg, örvideni a gyermeknek nemcsak Józsefnek adatott meg, örvideni az újszülöttnak nemcsak a pásztoroknak, bölcseknek adatott meg, hanem nekünk is az életünkben. Mindennap megélhető a születés csodája nem csak karácsonykor, mindennap megélhető a családban létező szeretet. S ezt a mindennap megtalálható élettapasztalatot Jézus életén keresztül ünneppé szenteljük az év egyetlen időszakában, s igazgyöngyként hagyjuk, hogy meghatározza és beragyogja életünket. Húsvétban sincs ez másként. Jézus életén, halálán keresztül megérez-

zük az örök életbe vetett hitünket, megéljük a gyászt, megéljük a fájdalmat. De úgy, hogy közben azok a kopsók jutnak eszünkbe, amelyek mellett már megálltunk, amelyeket láttunk lapátonként betemetődni, amelyek magukba zárták egy-egy szerettünk testét. Azok a pillanatok jutnak eszünkbe, amikor megtapasztaltuk a szeretett személy fizikai hiányát, a lelkünk fájdalmát, de valahányszor róla készült képekre, dolgaira szaladt a tekintetünk, azt is éreztük, hogy a lelkünk nem üres.

A pünkösd igazgyöngy

Pünkösdnek is megvan a maga igazgyöngye, ami ott lapul az élettenger mélyén, de csak pünkösdkor emeljük ki és szenteljük ünneppé a tanítványok élettapasztalatán keresztül.

Pünkösd az ősegyház megalakulásának az ünnepe, mondjuk. De valójában a megalakulásig sok mindennek kellett történnie, különösen a tanítványok lelkében. Így hát pünkösd a tanítványok bátorságának, elszántságának és belső lelki harcának a győzelme is.

De pünkösd igazgyöngyére csak az talál rá, csak az érti meg, aki a tanítványokhoz hasonlóan megtapasztalta már a lelki mélységeket, aki tudja, mit jelent új reményt kapni, újra célt találni az életben, aki már megtapasztalta, milyen elesni, megütni magad, ott ücsörögni a porban, amíg újra kellő erőt gyűjtesz, hogy fel tudj állni. Aki tudja, mit jelent önmagával viaskodni, keresni a kiutat a belső szorongás útvesztőjéből. Az talál rá pünkösd igazgyöngyére, aki tudja mit jelent félni attól, amit elveszthetünk, mit jelent félni a saját lelkiismeret állandó mardosásától. Aztán meg tudja mit jelent ökolbe szorítani a kezét, összeszorítani a fogakat, felülkerekedni a félelmen, s mint-ha ugrásra készülne, fülében dobogó szívvel, határozottan elmondani: most nem fogok elbukni, most meglesz, jó lesz, mert az Isten velem lesz, s ezzel a lendülettel visszavonhatatlanul kiállni és vállalni azt, amit vállalni kell, mert ebből születnek nagy dolgok.

Kedves Olvasó!

Voltál már ilyen élethelyzetben? Ha érezted már ezt a belső háborút, ezt a belső viaskodást, ami tettekre sarkall, akkor azt hiszem, megtapasztaltad csipetnyi részét a tanítványok pünkösd lelkivilágának. Ha megéltél már ilyen lelki harcokat, nem pünkösdkor, hanem az életed folyamán, akkor tudod, miről szól pünkösd, akkor megérezheted szikrányi részét annak a valóságnak, ami a tanítványok lelkében tombolt első pünkösd alkalmával. Akkor tudod, hogy mi is az a pünkösd igazgyöngyszem, amit kiemelünk az élet tengeréből, hogy

hálát adjunk érte. Hálát adjunk a bátorságért, az erős lélekért, Isten lelkének és a mi lelkünk erejéért. Hálát adjunk az új reményért, a hitért, amely a harcban nem hagyott cserben, és hálát adjunk a fényért, amelyben megfürdözhet a megerősödött, a lelki mélységek sötétjéből felszínre érkezett lélek.

Hiszem azt, aki rátalál életében a pünkösdi gyöngyszemre, annak nem kellene a hagyományok, nincs szükség mankóra, mert a lelke mindig készen áll pünkösdi ünnepére. Annak az embernek a lelke mindig súgja, miért lehet ünnepet szentelni s az ünnepen őszinte hálát adni a megtartó, jó Atyának.

„...mindenki a maga nyelvén hallotta őket beszélni” (ApCsel 2,6b)

MÁTÉFI TÍMEA

• „Virágaival eljött pünkösdi, / kihajtott az öreg diófa” – éneklő Heinczinger Mika barátunk. S miközben a pünkösdi haváról szóló dalban elmerülök, annak minden sorát érzem, átélem. Hozza is magával az ünnepi hangulatot egyszerű képiségeivel.

Pünkösdi különösen érdekes tartalommal és külsőségekkel bíró ünnep keresztény egyházi, de unitárius vallásos gyakorlataink színterén is. Ha számba vesszük úrvacsorás ünnepeinket, talán ez a leginkább fényben fürdő, legillatosabb, legszínesebb, hiszen a másik három eltörpül amellett a feltartóztathatatlan, természetben végbemenő, élettől túlcsonduló növekedési, fejlődési vágytól, ami most körülölel. Ilyenkor nem nehéz az életet, a lét misztériumát csodálni! Isten pillanatok alatt lekenyerez áldásaival, ha van szemünk a látásra, érzékünk a bennünk és körülöttnünk végbemenő folyamatok észlelésére.

Bizonyára különleges, meghatározó lehetett az az első, pünkösdi alkalom, amikor hosszú, kétségekkel teli időszak után abban a bizonyos jeruzsálemi felsőházban újra együtt voltak a tanítványok, amiről az apostolok cselekedeteit leíró könyv szól. Vajon az ideai pünkösdi le tud zárni bennünk kétségeket, félelmeket, amiket hónapok óta cipelünk magunkban? Fel tudunk szusszanni a társtalán magány hosszú hónapjai, a közösségi élet börtöne után, hogy olyan igazságok és értékek mentén igyekezzünk újraépíteni a félelmeiktől elmosott ösvényeket egymás felé, ami teljesen új csapások kitapasztalását feltételezi?

Milyen érdekes, hogy azt olvassuk: százhusz főnyi sokaság volt velük, a tanítványokkal! Amióta hozzászoktunk a létszámkorlátozásokhoz, a találkozók felüggesztéséhez, a rendezvények elnapolásához, s minden online próbálunk pótolni, talán másként látjuk ezt a számot. Számba véve azonban az énlaki lakók számát, mi sem büszkélkedhetünk ennél többel (és sok hasonlóan kicsi gyülekezet van még egyházunkban). Mi mégsem úgy tekintünk a demográfiai mutatókra,

mint a bibliai könyv írója, hiszen egy valamikori, sok száz fős faluközösséghez képest nem sokaság a százhusz, azonban épp elég lehet(ne) a folytatáshoz, a megmaradáshoz, a felemelkedéshez, újjászületéshez. Ahogy azokban a nehéz, megpróbáló időkben Jézus tanítványaival is történt. Ehhez azonban természetesen szükség, hogy valamennyien *egy szívvel és egy lélekkel, kitartóan vegyünk részt az imádkozásban*, s mindenben, ami életünket, lelki gyarapodásunkat szolgálja.

A húsvéti eseményeket követően szétriadtak, szétszéledtek, rejtőzködtek, félelemben és bizonytalanságban éltek a tanítványok. Ezt ma nem nehéz elképzelni nekünk sem... Megtörtént, hogy nyíltan megtagadták a Mestert, a tanítványságot, hogy túlélhessenek, hiszen üldöztetésben éltek Jézus keresztre feszítése óta. Pedig hosszú időn keresztül készítette őket a Mester, hogy el kell válniuk, hogy nem lehet mindig mellettük, hogy a tanítványságuk próbáit nélküle is fel kell vállalniuk, s eljön az a pont, amikor mindenki egyenként kell bizonyítson, számot adjon a talentumokról, az Isten országáról szóló hit igaz voltáról.

Képzeljük el magunkat egy gazdasági szempontból igen jelentős, különböző kereskedelmi és kulturális erővonalak találkozásában fekvő, sokszínű, fontos csomópontot képező városban. Aki ritkán jár ki a falujából, városából, s csak néha van alkalma egy-egy nagyobb városban, világvárosban megtapasztalni a környezeti, gazdasági és kulturális sokszínűséget, annak talán nehezebben érthető az a különböző vallások, nemzetek, kultúrák közötti együttélés, szimbiózis, ami ősi idők óta létezik ebben a világban. A több kultúra együttélése, az egymás iránti tisztelet nemcsak erkölcsi szempontból fontos, de lételem is. Hiszen a megmaradásom záloga lehet, ha ismerem a szomszédaim életét, kultúráját, hitét, nyelvét, gondolkodását, értékrendjét, erősségeit és gyengeségeit. Ehhez nem kell megtagadnom önmagam, nem kell olyanná legyek, mint a másik. Az együttélésünk pont

akkor a legjobb, amikor mindenki megőrzi identitását, s megmaradva abban mégis tudja tisztelni a másokban az embert, Isten gyermekét.

Éppen ezért van, hogy egy nagy városban, egy világvárosban nem is az a fontos, hogy ki hova, melyik csoportba, kultúrába sorolja magát, hanem az, hogy mennyire tud toleráns, együttérző, együttélő lenni azokkal, akik tőle különbözőek, de nem kevesebbek és nem is többek, csak épp másak.

Akkor, amikor kilépünk az otthonunk kapuján s más emberekkel érintkezünk, alapvető elvárás önmagunkkal, egymással szemben, hogy megértessük magunkat, és megértsünk másokat. A kommunikáció ettől kezdve létkérdés. Lehet, persze kézzel-lábbal értekezni, több nyelven mosolyogni, de aki ennél többre tartja magát és a másikat, az igyekszik megtanulni minél több nyelvet. Csupán a gesztus, hogy próbálkozunk, hatalmas erővel bír! Két éve az Egyesült Államok egyik délnyugati városából, San Diegóból volt egy unitárius karmester a templomunkban. San Diego közel van a mexikói határhoz, így értelemszerűen a két ország kultúrájának érdekes egyvelege képezi a San Diegó-i öntudatot. Látogatónk angol anyanyelve ellenére magyarul is próbált beszélni, hiszen hosszú évek óta az ottani magyar közösségbe jár, s mintegy kuriózumként tanulja a nyelvünket, ami – mondanom sem kell – meglepett és jólesett. Képzeljük el azt az idillt, hogy a világ minden nyelvében tudunk három mondatot, s bárhová sodródunk, legalább a bevezetőnél, a bemutatkozásnál kapcsolatot tudunk teremteni! Mennyivel más lenne a népek együttélése, kapcsolata, ha nem az utálat, a düh, a harag lenne az indító érzés, amikor egy más nemzetiségű, vallású emberrel van dolgunk.

Azt mondjuk, hogy annyi ember vagy, annyi embert érsz, ahány nyelvet beszélsz. Csak fussuk át egy pillanatra magunkban, hogy ha egy idegen helyre csöppennénk, ahol senkit sem ismerünk, mennyi esélyünk lehetne arra, hogy megértessük magunkat? Városlátogató körúton, kirándulások során azon derültünk, hogy hány nyelv egyvelegéből született meg egy-egy helyes útbaigazítás, információcsere. Néha már azt sem tudtuk, hogy ki milyen nyelven szólította meg a másikat, csak a találkozás keltette érzés erősödött: hogyha szeretettel, nyitottsággal, rugalmassággal, tisztelettel, az arcodon mosollyal fordulsz egy idegenhez, még ha más is az anyanyelve, s a közös nyelvek egyikőtöknek sem anyanyelve, akkor is megérthetjük könnyen egymást, mert meg akarjuk érteni...

Hányszor történik meg, hogy az egy nyelvet beszélők teljesen félreértik egymást, mert csak a saját mondanójukat szajkózzák, nem figyelnek a partnerükre, így nem születik meg a kommunikáció, csak egymás mellett beszélnek el!

Éppen ezért olyan érdekes ez a pünkösdi történet, mert megfordítja a Babel tornyának építőivel történ-

teket: ott az egy nyelven beszélők között támadt olyan zavar, hogy elveszítették a fonalat, nem értették egymást, ezért megakadt a közös munka, építkezés, itt, a pünkösdi történetben pedig a szentlélek csodájaként különféle nyelveken kezdtek beszélni az egyazon anyanyelvű tanítványok, hogy minden nemzet megérthesse üzenetüket. Itt is zúgás támadt, nagy zavar keletkezett, de a külső káosz ellenére az isteni csoda életbe lépett, mert együtt voltak, egy akaraton, egy szívvel és egy lélekkel, s mert meg akarták érteni egymást!

Most, pünkösdi ünnepén rajtunk – rajtam és rajtad – áll, hogy engedjük-e, megérintsen bennünket is a lélek, s kitöltődjön rajtunk a szeretet, türelem, felismerés és megértés szelleme, ami segít betölteni isten-gyermeki hivatásunkat, s közelebb visz önmagunkhoz, egymáshoz, egymás világához, nyelvéhez, szeretetnyelvéhez, a vágyott Isten országához. Sokszor nem könnyű megérteni egymást, de ha törekvésünket jóindulat fűszerezi, a legidegenebb, legérthetlenebb ember nyelve is világossá lesz előttünk, s mi magunk is érthetők leszünk a környezetünk számára. Önmagunk előtt sehova se menekülhetünk: előbb azt tisztázzuk, hogy mi kik vagyunk, s mit akarunk üzeni jelenlétünkkel, szavainkkal a létnek! Belső fény akkor gyúl, ha a forrongó káosz, düh, félelem, szorongás leülepszik, feloldódik az isteni békében. Világosítsa hát meg értelmünket, érzelmeinket a Mindenható, hogy ezen az úton tudjunk járni!

Jan Joest van Kalker: *Pünkösd* (1508)

Anyák napjára

RÁCZ NORBERT ZSOLT

„Íme, a tenyerembe véstelek be, szüntelenül előttem vannak falaid.” (Ézs 49,16)

Fáradtan esett be az ajtón. Munka után még elszaladt a boltba, hogy megvásároljon ezt-azt, s amint lenni szokott, megint súlyos táská húzza le a vállát. Belép, nagyot sóhajt, kifújva magából a nap porát. Leveszi a hátizsákot a zsibbadt válláról, le a cipőt, de ideje sem marad szusszanni, hiszen apró karok tekerednek nyaka köré. Az izmok még ki se engedhettek igazán, s feszülhetnek újra, mert a kicsit kell magasba emelniük. Nézik egymást, de olyan közel vannak, hogy itt a szem már nem tud tiszta képet nyújtani. Nem is kell, mert igazából nem is néznek, hanem látják egymást. A találkozás pár másodpercig tart csupán, de több nem szükséges. Egy két szippantás, a bőr egymáshoz simulása, s már meg is történt az összehangolódás. A gyermek tovaszalad, s ő katonás léptekkel veszi birtokba birodalmát. Utasításokat oszt, kérdez, számonkér, sóhajt, akár szid is, de még korholó szavai is nyugalmat és visszaserzett békét árasztanak. Nyugalom terjed szét ebben a mikrovilágban. Nem a rend, nem a tudat nyugalma, hanem ennél mélyebb, titokzatosabb, amolyan földszagú nyugalom.

A test szövetségét nem lehet elszakítani. A sejtek műszerrel fel nem fogható rezdüléseken keresztül is tudják, hogy együvé tartoznak. Különböző emberek, teljes, fejlődő, növekedő, önálló és autonóm entitások, és mégis együvé tartozó, egymással kapcsolatban levő organizmusok. A hús szövetsége mélyebb a tudat kötelékénél. És ez a mély, álmos, de elszakíthatatlan kapcsolat mindig pezsgéssé válik, amikor a testből való test egymáshoz közel kerül. Táncra perdülnek az elektronoknál is rejtélyesebb részecskék, és kötésekké tömörülnek, amelyek visszaállítják a születés előtti rendet. Bár a tudat megfélemezett már erről, a hús, a sejt tudja, hogy valamikor nagyon régen ezek a szövetek még egy testet alkottak.

Tenyerembe véstelek – mondja az Úr Sionnak, a népet megjelenítő városnak. Fájdalomban, vérben írtam be a nevedet az életbe, az én életembe, mondja az Úr, nem apaként, hanem édesanyaként. És ezt látom, tapasztalom valahányszor a kicsi karok ráfonódnak az anya nyakára. Az a gyermek testéből vésett test, életéből kihántott élet, a lét egyik legmélyebb szentsége.

Én ott voltam! Háromszor is láttam ezt a csodát, amint négy formát öltő élet szakadt ki az eredeti testből. S valahányszor láttam, amint vérben és fájdalomban felsírt az élet, mindig a teremtés jutott eszembe. Valahogy így szakadt ki a világ is az isteni méhből valamikor, így öltött testet és szakított magának ki

tudatot egész valóságunk a valaha volt egységből. S ahogy a teremtő és teremtmény közötti kapcsolatot nem lehet elszakítani, úgy nem lehet megfélemezni az anya-gyermek viszonyról sem. És persze, jaj az árvának, mert ő sosem tud visszahangolódni az eredeti anyaritmusra. Ez az árvaság nagy tragédiája, a hús harmóniájának a lehetetlensége...

A sok heroikus férfi, a megannyi háború, politika, slágvort (vezérszó) harsogása elnyomta ezt a mély szintjét a létnek. Istenképünket és világunkat férfias-sá szögletesítettük, miközben a teljességhez szükségeltetik az anyaság intimitása. Gondolj csak bele, nyájas Olvasó, mennyire más, amikor így mondod a mindenki által ismert imát: „Mi anyánk, aki a menyenyekben vagy...” Pillanat alatt átalakul az egész hangneme, formája, a szavak zamata, a szólás muzsikája. Az a távoli, sokszor rejtőzködő, okoskodásra és felfedezésre szólító mély morajlása az életnek hirtelen közelivé és személyessé válik. Az Isten immár nem a messze trónoló nagy úr, nem a hatalmas erő, nem a rend, nem a szó, hanem a tapintás, a közelség, az illat, a melegség lényévé testesül. És az égből karok lendülnek feléd, ölelő karok, amelyek a magasba emelnek, magukhoz ölelnek, amelyeknek illatuk, formájuk van, és amelyek személyesek, az enyéme, a miénk.

Ma gondoljunk arra, hogy az Isten anya, aki a testéből vésett ki minket, s akitől nem szakíthat el semmi! Bóduljunk bele a másképp csengő szavak újdonságába, és engedjük, hogy körülöleljen végre a teremtés csodája. Isten az anya, aki testében hordozta a világot, tápláva a mindenséget saját vérével. Az anya, aki szenvedve szakította ki önmagából, és aztán ölelte fáradt keblére ezt a mindenséget és benne téged. Anya, aki lényével táplált, aki révedve nézte tejbuborékos ajkadat, aki veled ujjongott első sikeres lépéseid után, amikor elcsigázva borultál újra keblére. Anya, aki melletted volt, s aggódva figyelte lázas álmodat, akinek bőre a te bőröd, s ezért, amikor megsimogat, olyan, mintha lelkedet simítaná, nemcsak arcodat. Aki, mikor szid is, tudod, hogy minden kemény szava mögött a féltés melegszik, s mérge múltával magához von, s megfelel bánatod.

Ha Isten az anya, milyen másképp szól e szó: gondviselés. Hisz immár nemcsak keretet jelent, törvényt, hanem féltést, óvó kezeket, aggodalmat és az elesettségben is megértő biztosságot. Nem falszilárd védelmet, hanem illatos álmodat. Évezredek óta keresi, kémleli az ember az epifániát, az isteni megnyilvánulását a világban. Pedig elég lenne megnézni, amint a gyermek elalszik az anya karhajlatában, hogy meglássuk őt.

Létünk a kiszakadás és visszavágyódás jegyében zajlik. Kiszakadunk az anyai testből, formát öltünk, eltávolodunk, önmagunkra ébredünk csak azért, hogy vágyakozzunk az ölelésre. Hát aki teheti, ölelje át kicsi gyermekként az édesanyja nyakát, szorítsa magához, s amikor érzi, hogy az az ősszél áthatja egész valóját, akkor mondjon rá áment, mert ennél

mélyebb imát amúgy sem fog tudni mondani. Aki pedig már nem teheti, hunyja le a szemét, hívja elő a tudatából azt, ki immár benne él, és köszönje meg, hogy még így is van. Eközben pedig mindenki tudja és érezze és tapasztalja, hogy egy anya vigyázza ezt a világot, aki gyönyörködve, néha aggódva, de mindig szeretve öleli magához a hazatérőt. Ámen!

A Pákei-kiállítás megnyitójára

LŐRINCZ ILDIKÓ

Április 11-én a Székelyudvarhelyi Belvárosi Unitárius Egyházközség szűk körű ünnepséget szervezett a templom részleges felújítása és a Pákei Lajos által készített tervplomtervek restaurálása alkalmából. Az istentiszteletet Simó Sándor tartotta, majd Sófalvi Emese vezetésével a Legato együttes klasszikus zeneszámokat adott elő. A Kriza János Szeretetotthonban kiállították az elmúlt évben megtalált és restaurált tervrajzokat, amelyeket Pákei Lajos készített 1902–1906 között. A kiállítást Lőrincz Ildikó művészettörténész nyitotta meg.

Számomra nagyon megtisztelő Simó Sándor esperes felkérése, hogy Pákei Lajos tervrajzkiállítását megnyissam, közben meg úgy vélem, majdhogynem a lehetetlennel próbálkozom. Ugyanis röviden kellene összefoglalni egy olyan életművet, amelyet egy igen csak vastag, 2015-ben megjelent kötet mutat be Gy. Dávid Gyula tollából, *Pákei Lajos hagyatéka* címmel. Ráadásul amikor ez a kötet megjelent, az életmű-kutatónak csak sejtése volt a most kiállított tervrajzok létezéséről, mivel azok most, a templom felújítása során kerültek elő és lettek restaurálva. Szívvel gratulálok az esperes úrnak, hogy felelősen járt el, tudta, mi a feladata ezekkel a tervrajzokkal, és a restaurálást elvégző Benedek Árpádnak és Pál Péternek is gratulálok, hogy ezt az aprólékos munkát kiviteleztek, mondhatni újraalkották Pákei Lajos közel 120 éves tervrajzait olyan formában, hogy most megtekinthessük [...]

[...] a mindenkori társadalom öndefiníciója az építészet – ekként templomépítészete is az építő közösség kulturális jellegrajzát adja, társadalmi változásait rögzíti. [...] Egy bizonyos kor építészetének mérnöki teljesítménye és tervezőművészi minősége ad korszakonkénti jellemrajzot az építészettörténészek számára. Nem túlzok tehát, ha azt állítom, hogy ami alapján egy épület létrejön, az építészeti tervrajz maga is lehet műalkotás, sőt az építészeti tevékenység „munkaközi” produktumai, az építészeti rajzok és makettek is lehetnek önálló művek. Mindezt azért hangsúlyozom, hogy megpróbáljam érzékeltetni a jelen kiállítás jelentősé-

gét, még mielőtt az alkotó, Pákei Lajos építész, tanár, szakíró életművének vázlatos ismertetésére rátérnék.

Rendkívüli alkalom ez a mostani, amely egy épületről szóló tervcsomag révén minimális betekintést enged az építész papíralapú hagyatékába néhány skicc és műszaki, szabadkézi rajz, látványterv vagy a főhomlokzat árnyékolt rajza, földszinti és emeleti vagy a hátsó és oldalnézeti alaprajzok, részletrajzok, munkaközi vázlatok, terepmodellek, illetve a belsőépítészeti, a szerkezettervezés részleteibe, Pákeinek a székelyudvarhelyi unitárius templom megépítéséhez szükséges terveibe, rajzaiba, makettjeibe, amelyek ugyanakkor a múlt század eleji építészeti grafika milyenségét is érzékelhetővé teszik.

A székelyudvarhelyi unitárius templom homlokzatának, belső tereinek ábrázolása mellett geometriai-szerkezeti összefüggésekre, a perspektíva magas szintű alkalmazására figyelhetünk fel Pákei tervrajzait megtekintve. Az építészeti struktúra lényegének kifejezése rajzban, az adott tér szerkezetének logikája kiváló módon megragadva, a nagy terek síkon való megjelenítésének lehetőségei – mindez Pákei akkurátus feliratozásával, keltezésével, szignójával. A különböző tervfázisokat illusztráló lapok mellett rajzos és írott dokumentumok is vannak. A kartonra kasírozott lapok között találunk néhány eredeti akvarellrajzot is, amelyek bepillantást engednek Pákei kivételes rajztudásába [...]

A Székelyudvarhely Belvárosi Unitárius Egyházközség temploma 1906–1908 között épült Pákei Lajos 1902-es keltezésű, most kiállított tervei alapján. A barokk és klasszicista jegyeket hordozó épületet a keletnyugati irányban elhelyezkedő, háromtengelyes főhomlokzatával az utcára néző, enyhén kiugró négyemeletes toronytest uralja. A főhomlokzat földszintjén, a torony mellett kétoldalt a templom előterébe egyenes záródású ablakok engedik be a fényt, a második szinten egy hangsúlyos övpárkány, arra építették rá a torony harmadik emeletét közrefogó, a függőleges és vízszintes épületrészek kiegyenlítésére szolgáló volutákat, amelyeket a széleken kőből faragott obe-

liszkek díszítenek. A harmadik szinten díszes, fogrovatos pilaszterekkel közrefogott félköríves ablakot láthatunk, amely fölött a római számlapos óraszerkezetet helyezték el. A torony utolsó, negyedik szintje kapta a legszebb díszítést. A sarkokon korintuszi fejezetes pilaszterek vannak, amelyek között minden oldalon álzárókővel díszített félköríves ikerablakok nyílnak, a pilaszterfejezetek között pedig szép füzérdíszeket figyelhetünk meg. Mindezt a profilált koronázópárkány zárja le, amire a laternával záródó toronysisak került. A főhomlokzat alsó két szintjén a torony melletti részekkel azonos, illetve félköríves záródású ablakok jelennek meg. Ehhez a háromtengelyes nyújtott hajófalhoz azonban egy nyeregtetővel fedett, emeleti részén nagy méretű félköríves ablakkal tagolt keresztház épült, a hajó északkeleti és délkeleti oldalához pedig egy-egy kör alaprajzú, háromemeletes, hagymasisakkal fedett lépcsőtorony csatlakozik. Így a templom alaprajzát tekintve megállapíthatjuk, hogy Pákei ezzel a megoldással egy bővített, centrális belső templomot tervezett, a közepén álló úrasztala köré egy nyolcszög alaprajzú tér szerveződik. A kétszintesre tagolt belső falfelületeket a hosszanti oldalakon pillérek támasztják alá, erre építették rá a négy karzatot.

A templom felújítása alkalmával szervezett esemény, száz évvel Pákei halála után, méltó alkalom arra, hogy Székelyudvarhelyen is felidézzük az ő műveit. Több tucat középületet, templomot, családi villát, számos síremléket és emlékművet tervezett. Bár többnyire kolozsvári épületei ismertek, szerte Erdélyben és az I. világháború előtti Magyarország több nagyvárosában is megtalálhatók munkái. Élete végén Kolozsvár 14–19. századi építészeti emlékeit megőrizendő, azokról készített rajzokat.

Kolozsváron született 1853-ban, és 68 évesen, 1921-ben halt meg. Apja, a nemesi származású id. pákei Pákey Lajos, az Erdélyi Főkormányzóság titkára, művelt és művészi hajlamokkal megáldott ember volt, aki fia rajzoktatására is külön figyelmet szentelt. A fiatal Pákei tanulmányait Kolozsváron a családi hagyományoknak megfelelően az Unitárius Kollégiumban végezte, kitűnő rajztehetségének köszönhetően pedig már diákként a korban nem megszokott pályát, az építészetet választotta. Rajzra Kővári Endre festőművész, műénekre és orgonára Poszelt József tanította, mindkettő hatással voltak Pákei művészi hajlamaira. Tanulmányait a budapesti Műegyetemen folytatta 1872-ben. 1873-ban már a müncheni világhírű Politechnikum diákja, majd a Bécsi Művészeti Akadémián folytatta tanulmányait. Tanára, a dán származású Theophil Hansen hamar megkedvelte őt, és bevonta a bécsi parlament építkezési munkálataiba.

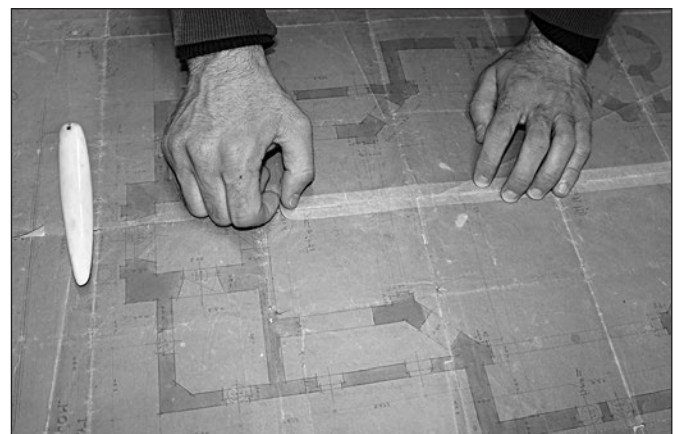
1880-tól Kolozsvárra visszatérve a város főépítészeként tevékenykedett, ugyanakkor a pedagógiai munkában is nagy szerepet vállalt, és neki köszönhető az iparmúzeum (jelenleg a Műszaki Egyetem épü-

letegyüttese a Malom utca végén) létesítése és az épület megtervezése. Pákei Lajos nevéhez több mint ötven középület – húsz templom, öt kastély, családi házak, villák –, síremlékek, emléktáblák tervezése és kivitelezése fűződik. Pákei tervezte továbbá Kolozsváron a sétatéri korcsolyacsarnokot, a nemrég felújított Kioszkot, a János Zsigmond-kollégium épületét, a Mátyás király szoborcsoport talapzatát, a Rhédey-palota színjátszási műemléktábláját, a Mátyás-ház emléktábláját és a Házsongárdi temető három impozáns klasszicizáló síremlékét: Kéler Ilona színésznőt (1883), Berde Mózsza kormánybiztos-mecénását (1901) és Brassai Sámuel polihistorét (1910).

Aki járt Kolozsvár főterén, megcsodálhatta az egykori New York szálló, a város első, európai viszonylatban is ismert szállodája és kávézója épületét. A kolozsvári emberek Pákei tehetségét e szálloda felépítésekor ismerhették meg, ugyanis a gyorsan fejlődő Kolozsvárnak a 19. század végén még nem volt a város rangjához méltó elegáns szállodája. Ezt az űrt pótolta Pákei művészi összhatást keltő, nagy műgonddal a legapróbb részletekig megtervezett palotája. Az egész épület külső hatása monumentális, valóban büszke lehet az a város, amely egy ilyen művel bír, ha annak tervezője a városnak szülöttje is.

Szintén Pákei tervezte épület a kolozsvári Unitárius Kollégiumé az egykori Kossuth Lajos utca közepén. Itt saját egykori iskolájának tervezett hajlékot. Unitárius felkérésre megtervezte Dávid Ferenc síremlékét a dévai várromhoz. Ezt 1919-ben sajnos lerombolták. Fadrusz János Mátyás-szobrának talapzatát is ő tervezte. A szoborleleplezés 1902. október 12-i országos visszhangú ünnepségén Fadrusz mellett Pákei is elismerésben részesült, ekkor kapta a Ferenc József-rend lovagkeresztjét.

Erdély-szerte az unitárius templomok sorából a bölöni, a firtosmartonosi, a székelyudvarhelyi, a vadadi és a magyarsárosi tervei fűződnek nevéhez, továbbá a dicsőszentmártoni római katolikus templomát említhetjük. [...] Ő készített tervet a tordai és a kövendi unitárius templom belső átalakítására. Ter-

A tervrajzok egy darabja restaurálás közben

vei szerint épült 1912-ben a bánffyhungyadi és a mócsi kórház. Dicsőszentmártonban a takarékpénztár épületét szintén ő tervezte.

Önéletrajzában felsorolja a Kolozsváron kívüli udvarházakat, villákat, kastélyokat, vadászlakokat, nyaralókat: Béli Tivadar háza (Bodola), Urmánczy János villája (Borszék), Bornemisza-ház (Várhegy), Teleki Domokos vadászlaka (Nagyenyed mellett), Ugron István kastélya (Mezőzáh), Teleki László kastélyának átalakítása (Sáromberke), Sándor János házána átalakítása (Kiskapus), Korbuly Bogdán házána homlokzati átalakítása (Lompért), Pataky László háza (Décsfalva), Szentmiklósi László háza (Dicsőszentmárton), Farkas Géza nyaralója (Magura). Közülük kiemelkedik az 1908–1912 között épült mezőzáhi Ugron-kastély.

Egyik utolsó megvalósult terve a székelykeresztúri unitárius gimnázium egyemeletes épületéé, ezt már a világháború kitörése után, 1914. november 2-án avatták fel.

Erdélyben Pákeik tekinthetjük a műemlékvédelem és -mentés egyik első tudatos képviselőjének. Rajzai az unitárius püspökség levéltárába, illetve az Országos Műemléki Felügyelőség Magyar Építészeti Múzeumának tulajdonába kerültek. A gyűjtemény egy része megjelent az *Erdélyi Múzeumban* (1944). 1983–84-ben

az Országos Műemléki Felügyelőség Magyar Építészeti Múzeuma tárlatot rendezett Székesfehérváron ezekből a rajzokból. A budai műemlékközpont tervtárában két mappában 250 tételszám alatt őrzik a terveket, a Magyar Építészeti Múzeumban 142 db rajz van, míg az unitárius egyház levéltárában a 800-at is meghaladja a rajzi, illetve írott anyagot őrző dokumentumok száma. Ez több mint 1200 tétel, s mindez csak az említett helyeken, hiszen a budapesti Országos Levéltár Pákei család hagyatéka és az állami levéltár kolozsvári kirendeltségének Pákei-fondja, nem beszélve az egyes épületeknek az illető intézmények helyi irattáraiban fellelhető tervanyagairól, amellyel még nem számolhattak a Pákei-életmű kutatói (ilyen tervanyag a székelyudvarhelyi unitárius templomban megőrzött kb. ötven darabból álló tervrajzgyűjtemény).

Kelemen Lajos levéltáros-történész „egy művészetrajongó széplélek”-nek nevezi Pákeik, akinek kétségtelenül legnagyobb, reprezentatív épületei máig hatóan alakították Kolozsvár városképét. Erdélyben a világháború előtt talán egyetlen építész sem könyvelhetett el olyan gazdag karriert, mint Pákei. Gyászjelentésére e jellemzést írták: „Élete művészet, munka és szeretet volt. Ezekben és alkotásaiban szép emléke tovább él köztünk”.

Hogyan írjuk helyesen?

Egyházkör, intézet, iroda: kisbetűs vagy nagybetűs?

A korábbiakban már érintettük a kis és nagy kezdőbetűk témakörét, azonban most egy gyakori, rossz beidegződésen alapuló hibacsoportot vizsgálunk. Mindannyian emlékszünk arra, amikor elemi iskolában, majd gimnáziumban a tanítóink és magyartanáraink elmagyarázták, hogy kisbetűs minden szó, kivéve a tulajdonneveket – és itt vettük sorra az személy-, település-, országneveket. Sajnos én arra is emlékszem, hogy az egyszerűség kedvéért úgy tanították a nebulókat, hogy „azért írjuk nagygal, mert tiszteljük”, vagy valami hasonlórú magyarázattal éltek. És ezzel sikerült is egy olyan típushibát rögzíteni bennünk, amelyről nem lehet elégszer írni – és erre ráadásul az idegen nyelvi (angolszász) hatás is erősen rásegít: mindent nagygal írunk, amiről azt gondoljuk, hogy tiszteletből nagybetűzés illeti meg... Nos, a dolog nem így áll.

Felejtsük el ezt a „tiszteletből írom nagybetűvel” vakvágányt, és kezdjük az alapoktól. Nagy kezdőbetűvel írunk minden tulajdonnevet. Ezek közül a legnagyobb dilemmákat az intézmények nevének helyesírása okozza. Amikor kiírjuk a teljes nevét (a teljes

neve *nem az, amit mi annak gondolunk*, hanem a tényleges, bejegyzett, dokumentált teljes név), akkor nagybetűs, ez világos. Azonban ezek származékait, rövidebb verzióját már kisbetűvel írjuk. Sőt, annak ellenére írjuk kisbetűvel, hogy a legújabb helyesírási szabályzat türelmet tanúsít bizonyos esetekben a tulajdonnévrészek nagybetűs írásmódjával kapcsolatosan. Ezek a kivételek azonban mindannyiszor azt szolgálják, hogy az adott intézmény jogi személyiségét, cégszerűségét, önálló részintézmény mivoltát hangsúlyozzuk – és ez egy egyszerű újság cikkben, beszámolóban vagy tanulmányban általában nem fontos. Az egyes alosztályok és irodák, intézetek, minisztériumok nevét sem érdemes – bár nagyon indokolt esetben (pl. jogi dokumentumban) elfogadható – nagybetűvel írni, hiszen attól nem lesz több vagy nagyobb, fontosabb az adott alegység, ahogyan a kisbetűs írásmód sem vesz el a nimbuszából semmit. Gyakran hagyományosan (akár több száz éves múlt miatt) írunk le helytelenül vagy csupa nagybetűsen alegységneveket. Ilyen esetben ugyan lehet hivatkozni a szokásra, azonban érdemes megfontolni, hogy egyszerű publicisztikai vagy tudományos közlésekben valóban fontos-e intézményként, jogi személyiségként feltüntetnünk valamit, ami nem az.

DÉNES GABRIELLA

Gyallay-émlékév 2020-ban

GAAL GYÖRGY

• A múlt esztendő két kerek évfordulóval emlékeztetett az egyik legnagyobb unitárius regényírónkra, Gyallay Domokosra. Április 11-én halálának ötvenedik, augusztus 4-én pedig születésének száznegyvenedik évfordulóját ünnepelhetjük. 1970-ben mondhatni elfeledetten halt meg Budapesten az az író, akit az 1920-as években jóformán mindenki ismert Erdélyben, akit fő művének, a *Vaskenyéren*nek a megjelenése után a legjobb erdélyi elbeszélők közé soroltak.

Hosszú és korára jellemző életutat járt be Gyallay Domokos. A nyikómenti Bencéden született 1880-ban. Székely kismemesi családjának egyik tagja lelkész volt, s így rájuk ragadt a Pap családnev is. Írónk eleinte ezt használta, majd a Gyallay Pap családnevet, végül íróként mint Gyallay Domokos vált ismertté. A tehetséges unitárius fiatalok útját járta ő is. Az algimnáziumi osztályokat Székelykeresztúron végezte, majd a kolozsvári Unitárius Kollégiumnak lett éltanulója, önképzőköri elnöke. 1899-ben iratkozott be az egyetem bölcsészeti karára, ahol főleg a történelmi tárgyakat hallgatta. Itt barátkozott össze a felette járó Kelemen Lajossal. 1905-ben szerezte meg történelem–latin szakos diplomáját. Az év őszén lett az újra megnyitott tordai Unitárius Algimnázium tanára.

Gyallay az akkoriban 12 000 lakost számláló Torda egyik legaktívabb tanárembere volt. Ismeretterjesztő előadásokat tartott, 1906–1909 között a helyi lap, az *Aranyosvidék* szerkesztője, s ő vezette a harcot a tordai Magyar Közművelődési Ház megalapításáért. Erre 1912-ben került sor, az egykori fejedelmi palota helyiségeiben. Céljául tűzte ki, hogy ide begyűjtse az Aranyos széki székely családok levéltárait, a tordai céhek levelesládáit. A begyűlt anyag rendezése folyamán talált rá regény- és novellatémái jelentős részére. Ő szerkesztette meg a város első turistakalauzát *Torda és környéke* (1909) címmel, s 1912-ben közzétette Dávid Ferenc vallásalapító népszerű életrajzát is. Tordához fűződik családalapítása, itt született első fia, Zsigmond is.

A világháború kitörésekor bevonult, s négy évet töltött a harcmezőkön, a keleti fronton. Minthogy a kolozsvári Unitárius Kollégium addigi történelemtanárát, Kelemen Lajost 1918-ban a múzeumi levéltárhoz osztották be, az egyházvezetés Gyallayt találta a legalkalmasabbnak a kolozsvári történelemtanári állásra.

A világháború után újjászerveződő egyházi és irodalmi életben mindenütt az élen járt Gyallay. A tevékenységét ismét újrakezdő Dávid Ferenc Egylet titkárául választották, majd az 1922-ben ismét meginduló egyleti lap, az *Unitárius Közlöny* szerkesztője lett. Az

egyházak támogatásával 1920-ban megalakított Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet 1921-ben őt kérte fel a falusi lakosság szórakoztatására, vallásos, erkölcsi és szakmai nevelésére meginduló néplap szerkesztésére. Az év novemberétől 1940 végéig ő lett a *Magyar Nép* főszerkesztője. Új feladatkörét nagy buzgalommal és hozzáértéssel látta el, tudott a nép nyelvén nemcsak novellákat írni, de ismereteket is közölni. E lapnak köszönhette, hogy a 20-as évek közepére a legismertebb írók közé emelkedett. 1927 őszére a lap annyira megerősödött, hogy a Minerva főállású szerkesztőként tudta alkalmazni, s így lemondott kollégiumi tanári állásáról.

Első gyűjteményes novelláskötetét *Ősi rögön* címmel 1920-ban adta ki a Minerva. Második novelláskötete, a *Föld népe*, már Berlinben jelent meg (1924), a következő – egy év múlva – Marosvásárhelyen: *Rég volt, igaz volt...* Ekkor már kiforrott novellistaként tartották számon. Igazi elismerést azonban történelmi regényével szerzett: a *Vaskenyéren* (1926) Torockó történetének azt az eseménysorát dolgozza fel, amikor a kuruc–labanc küzdelmek idején a torockóiak megpróbáltak szabadulni a jobbágyi kötöttségek alól. A régi, fejedelmi Erdély és az új, német világ konfliktusát ábrázolja nagy helyismerettel, izgalmas cselekménnyel. A kritika e könyvben véli felismerni az „igazi” erdélyiséget. Sikerére jellemző, hogy egy év múlva már második kiadása jelent meg, azután Kassán, majd 1934-ben Budapesten is kiadták.

E sikereknek köszönhetően 1926-ban a Kemény Zsigmond Társaság tagjául választották, s szerepelt a marosvécsi Helikon „alapító” meghívottjai közt is. Az a megtiszteltetés érte, hogy Bánffy Miklós és Reményik Sándor után ő a harmadik erdélyi író, akit tagságra méltatott a Kisfaludy Társaság, 1931 januárjában tartotta meg székfoglalóját. Négy évvel később a Petőfi Társaság választotta tagjául, ami újabb ünneptetésre adott alkalmat. A Pen Club 1932-ben Bánffy Miklós vezetésével megalakított erdélyi magyar alosztályának igazgatóságába szintén beválasztották.

Mindezek ellenére az 1930-as évektől Gyallay kiszorult az irodalmi élet fő sodrából. Az 1940-es bécsi döntést követően a kormányzó Corvin-koszorúval tüntette ki, majd meghívták Budapestre a *Szebb Jövő!* című ifjúsági képes hetilap főszerkesztőjének. 1942 őszén megvált a laptól, s a fővárosi Zrínyi Miklós Gimnáziumban vállalt történelemtanári állást, onnan vonult nyugdíjba 1944 nyarán tanügyi főtanácsosi címmel kiténtetve. Véglegesen csak 1945-ben költözött Budapestre. Ott már csak az unitárius egyház tanácsosaként játszott szerepet. Utolsó novelláskötete

Amerikában élő két fia támogatásával, Szent-Iványi Sándor előszavával jelent meg New Yorkban *Erdélyi legendák* címmel (1968).

Gyallay két fiától, Zsigmondtól és Domokostól született – magyarul már nem tudó – unokái hívták fel a figyelmet a közelgő évfordulókra. 2020 áprilisában Budapesten akartak összegyűlni, s felavatni a rákoskeresztúri köztemetőben levő sírra készítettet kopjafát. Erre az alkalomra alulírottat mint az 1996-os gyűjteményes Gyallay-kötet összeállítóját, meghívták emlékbeszédet tartani. A világvárvány miatt a síravatás elmaradt 2021-re, de előre láthatóan az idén sem kerül rá sor. Az egyik unoka, Gyallay Pap Péter pár évvel ezelőtt felvetette annak lehetőségét is, hogy az író

utolsó, gépiratban maradt történelmi regényét rendezzük sajtó alá az emlékévkben. A Kriterion Könyvkiadó ebben partnernek bizonyult, s e sorok íróját kérte fel a szöveg véglegesítésére és jegyzetek készítésére. Ezen felül a Kriterion Gyallay sikerkönyvét, a *Vaskenyérent* is újra kiadta. A Helikon–Kemény János Alapítvány marosvécsi szeptember 5-i találkozójának programjába szintén felvették a Gyallay-megemlékezést. Alulírott és Tekei Erika marosvásárhelyi szerkesztő tartott előadást. Ősszel mutatta be a bukaresti televízió magyar adása Benczédi Józsefnek a Gyallayról készített életrajzi kisfilmjét.

A félszázados várakozás után most sajtó alá került posztumusz Gyallay-regény az *Erdély komája* címet viseli, és a 17. század második felében játszódik, az önálló erdélyi fejedelemség végnapjaiban, a Habsburg-uralom terjeszkedése idején. Középpontjában Vida István, Torda város nemes hadnagya (polgármestere) áll, aki közismerten nagy tréfacsináló volt. De felvonulnak a kor kiemelkedő politikusai is, mint Bethlen Miklós, Teleki Mihály, s az unitáriusok közül Sárosi János, Szaniszló Zsigmond. Betekintést kapunk Erdély és különösen Torda korabeli társadalmi-politikai életébe. A fordulatos és humoros cselekmény olvasmányossá teszi a regényt.

Gyallay Domokos: *Erdély komája*. Vida István, az egykori jeles tréfamester életregénye. A kiadást gondozta Gaal György. Helikon – Kemény János Alapítvány – Kriterion Könyvkiadó, Marosvásárhely–Kolozsvár, [2020]. 318 p.

A „nehéz idők” lelkész-költője

FORRAI TIBOR

• Homoródszentpál arról is híres, hogy papjai mindig is jó tollforgatók voltak. Ha nagyon visszamegyünk az időkben, akkor a Kornis család udvari lelkipásztorát említjük: 1585-től Bogáti Fazekas Miklós töltötte be e tiszteletet. A 20. században itt tevékenykedett Ürmösi József, Báró József, Keresztes Sándor, legutóbb Tódor Csaba: mindannyian hagytak-hagynak maguk után irodalmi örökséget. Itt kántortanítóskodott Pálffy Ákos is. És még volt egy lelkész. Ha a homoródszentpáli alsó temetőben nézelődünk, egy érdekes, szarkofágformájú síremlékre lehetünk figyelmesek. Alatta alussza álmát Vári Domokos tiszteletes és felesége, Baczó Eszter.

Tavaly volt az 1955-ben elhunyt Vári halálának 65. évfordulója, októberben ennek kapcsán avattunk emléktáblát a homoródszentpáli iskola falán. Az ünnep-

segre unokája, vitéz Vánca Albert nyugalmazott sepsiszentgyörgyi testnevelő tanár jegyezte le a lelkész-költő életrajzát:

„Vári Domokos küsmödi, martonosi, lóközi és végül homoródszentpáli unitárius lelkész 1886. augusztus 16-án született Siménfalván törzsökös lófő székely családból. Édesapja Vári Dénes, édesanyja Vári (Elekes) Anna, édestestvére Vári Irma, féltestvére Elekes Béla. A család eredeti nemes neve Váraljay volt, amelyet a 19. században rövidítettek le.

Az elemit valószínűleg Siménfalván és Székelyudvarhelyen, a középiskolát Kolozsváron végezte el.

1907-ben a Kolozsvári Magyar Királyi Ferencz József Tudományegyetem bölcsészeti karára mint rendes hallgató felvétetett, és a leckekönyv alapján 1914-ig látogatott is. Megjegyezni kívánom, hogy a bölcsé-

szeti kar elvégzéséről szóló bizonyítványt nem találtam, valószínűleg nem végezte el.

1912-ben, szeptember hó 4-én a 45-907 szám alatt kelt érettségi bizonyítvány alapján az unitárius teológiai intézet tagjai közé felvétetett és beíratott.

Az Unitárius Teológiai Akadémiát 1916. június hó 2. napján, a 116/1916 sz. végbizonyítvánnyal, Gálfy Lőrincz dékán aláírásával elvégezte.

1916-ban, rögtön az akadémia elvégzése után Lókodba helyezhették ki, mert a nagy oláh betörés és visszaveretés után ő írja az esperesnek a jelentést a parókián és a faluban okozott károkról. A betörés alatt, 1916. augusztus 31. és december 3. között Mezőtúron tartózkodott, ahová a magyar Menekültügyi Bizottság irányította. Ezalatt az idő alatt 600 korona segélyben részesült különböző hadsegélyező bizottságok részéről.

Homoródszentpálon ebben az időben Ürmösi József lelkész, Pálfi Ákos énekes (tanító), Tamás Sándor egyházközségi gondnok tevékenykedtek.

Vári Domokos lókodi lelkési tevékenységének időszakában alapított családot. 1918-ban vette feleségül a bágyi földbirtokos családból származó, félárván maradt Baczó Esztert (nagybátyja lelkész volt Szászvárosban). Lókodban született meg két lányuk: Magda 1921-ben és Éva 1926-ban.

1927-ben *Lélekhangok*, 1928-ban *Vallomások* című verseskötetei jelentek meg a székelyudvarhelyi Globus könyvnyomda kiadásában. Köteteiben, verseiben egyfolytában siratja a letűnt, jó világot. Aggódik az ország jövőjéért, a föld népéért. Érezteti, hogy van még jövő a nagy vesztes háború után, de ezt csak nehéz, fogcsikorgató munkával, összefogással, szeretettel és Istenben való hittel érheti el a »székely testvér« és társadalom.

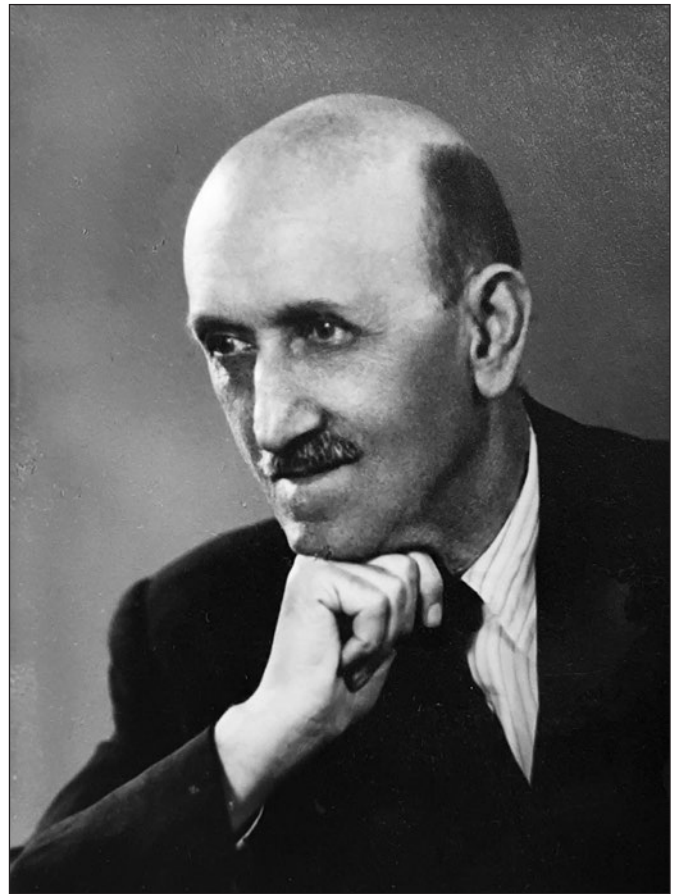
1930-ban Homoródszentpálra került lelkésznek, ahol 1955-ben bekövetkezett haláláig szolgálta népét és Istenét. Homoródszentpál az unitáriusok kultúrközpontjává vált ekkoriban. A környező falvak papjai, legátusok, tanítók szívesen mennek a szentpáli parókiára látogatóba.

Leányai elvégezték a kolozsvári Mariánus Katolikus Gimnáziumot, majd Pestre jártak óvónőképzőbe. Az anyagiakba a homoródszentmártoni dédnagymama, Dombi Krisztina segített be.

Valamikor ezekben az években átesett a tífuszon is, minek következtében a fess, gyönyörű hajú papból egy kopasz, szemüveges, középkorú úriember lesz. Szerencsére optimizmusa, humora és munkabírása nem hagyta el.

Közben a történelem kereke forog, és megjött a második nagy háború: az 1940–1944 közötti időszak, a szószekről sokat jósolt mennyország elérkezett: »Látjátok Feleim...«

A csak 55 éves pap beindul... Minden gyűlésen, minden gazdaságot és kultúrát érintő értekezleten ott

van, felveszik a Petőfi Sándor Irodalmi Társaságba, az Erdélyi Gazdák Egyesületébe, a Hangya, a tejszövetkezet vezetőségi tagja, a hitelszövetség elnöke. A székelyudvarhelyi egyházközség jegyzője és helyettes esperese. Több irodalmi munkája jelent meg nyomtatásban, főleg a Székelyföldön. Többször nyert pályadíjat. Az *Unitárius Közlöny* belső munkatársa, találkozókat szervez a magyar testvérközösségekkel, prédikál, biztat, tartja a lelket, megáldja a harctérre menőket, vigasztalja az özvegyeket, temeti a holtakat.

Egyfolytában figyeli a harctéri eseményeket, és mikor jövődöbeli veje 1943-ban a frontról hazatérve azt mondta: »Apu, ezt a háborút elvesztettük!«, mélységesen fel volt háborodva, hogy hogyan lehet valaki ennyire hitetlen.

A háború alatt mind a két leánya férjhez ment. A front átvonulását a visszavonuláskor megint el kellett szenvedni, és Vári Domokos tiszteletes tette kötelességet: megmentette a magyar zászlót, segített elbújni az üldözötteknek, enyhítette a feszültséget, ember volt az embertelenségben.

Ki gondolta volna akkor, hogy még csak ez után jön a neheze. És jött a neheze, szegénység, munkanélküliség, kollektivizálás, kuláklista, és ha valaki beszélni mert, annak a fekete duba [kisteherautó] reggel 4-kor a háza előtt volt, és indult a Duna-csatorna felé. Ezekben a napokban is fel kellett menni a szószekre, biztatni kellett a hitetleneket, lelket kellett önteni az emberekbe, miközben el-el hangzott, hogy »Eljön még a mennyeknek országa«.

A falu tiszteletére legyen mondva, hogy összezárt a papja mellett, és soha nem volt áruló köztük.

Vári Domokost nem a fekete duba vitte a Dunacsatornához, hanem egy hosszasan elszenvedett betegség vitte el 1955. december hó 7-én a mennyeknek országába, hogy ott imádkozzék érettünk.

Mivel szolgálati időn belül halálozott el, az egyház-közösség saját halottjának nyilvánította, és a homoródszentpáli temetőben helyezték örök nyugalomra. Vári (Baczó) Eszter hú felesége és támasza évekkel később ugyancsak itt lett elhantolva.

Nagyapám emlékére, vitéz Vánicsa Albert, nyugalmazott tanár.”

Álljon itt végezetül egy verse, amely azt igazolja, hogy Vári tiszteletes jól bánt a tollal is.

Az én hazám!

Fehér-Nyikó mellett
Valami melenget,
Hisz ott van a hazám, az apám s az anyám.

A Lapias tetőn
Megállva szeretőn,
Emlékeim árja a szívem átjárja.

Ahogy fut a szekér,
S a faluba beér,
Úgy érzem, hogy várnak és kapukat tárnak.

Emberek köszönnek,
Hallom az örömmnek
Tapsot-verő dalát, rám kacag, aki lát.

Hisz ismerős vagyok,
Kicsinyek és nagyok,
Gazdagak, szegények, rokonok, testvérek.

Rokonom a patak,
Zúgó harangszavak,
A mező, az erdő, ami majd zöldre nő.

Testvér a föld s egek
És én megyek, megyek...
Hisz ott van a hazám, ott az apám s anyám!

Emlékezés Benedek Áron (1922–2021) oklándi tiszteletbeli gondnokra

Tbg.

KELEMEN ÉVA

• Csaknem harminc éve találkoztam először velem, amikor néhai férjem, akkor még vőlegényem, 1992 decemberében Oklándra került lelkésznek. Nem tudom felidézni megismerkedésünk pillanatát, bármennyire is szeretném. Az első maradandó emlékem a lelkészbeiktatóhoz kötődik, amikor gondnokként a maga egyszerű, de annál mélyebb gondolataival, szavaival Isten hozottat mondott a fiatal lelkésznek. Aztán alig néhány hónapra rá a fiatal lelkész megnősült, és a gondnok a „pap hídján” fogadta az ifjú párt. Őszinte jókívánságai mélyen belém ivódtak, ma is szinte szóról szóra tudom idézni: „kívánom, hogy életük eme nagy lépésének egyetlen kis lépését sem, soha meg ne bánják. Éljenek békében, boldogságban, legyenek elégedettek.”

Aztán mindennapos látogatója lett a papi laknak. „Csak úgy benéztem” – mondta. Az esküvő után néhány hétre férjem elutazott pár napra. Ahhoz, hogy meleg vizünk legyen, egy fűszámba tüzet kellett rakni. A „blokkban” felnőtt városi lány egész nap kínlódott, sehogy sem akart összejönni... Estefelé már a sírás környékezett, amikor bejött Áron bácsi, és rögtön

felmérte, mi a baj. Kiment, aprófát hasított, és türelmesen megmutogatta, hogy is kell ezt csinálni. Néhány pillanat múlva már pattogott a tűz a kályhában, és én mindennél hálásabb voltam neki. Ez volt számomra az első tanítása. Apró, jelentéktelen életképnek tűnhet, de az én életemben egy nagy lépés volt, amire mindig emlékezni fogok...

Ha nem naponta, hetente biztos meglátogatott, mindig elmondta a friss híreket. Első gyerekünkkel egy időben született meg az első dédunokája. „Kérem – mondta büszkén –, nem akárki éri ezt meg!”

Kis mindenestül hátizsákjából gyakran varázsolt elő apró ajándékokat: saját termesztésű retket, finom „amerikáner” szőlőt, édes körtét, egy-egy kis demizson bort, derékfájásra való, saját készítésű kenőcsöt, úrvacsorakenyér-vágó kést... És mindig mesélt: az életéről, a családjáról, a faluról, az emberekről, régi szokásokról. Lassan-lassan kirajzolódott az élete előttünk.

1922-ben született egyszerű földműves emberek harmadik gyermekeként, tőlük tanulta a munka becsületét. Alig cseperedő ifjúként, 1937–38-ban már ott volt a templomépítésnél, látta annak nehézségét,

buktatóját, de a végén a munka eredményét is. Szülei Isten szeretetére nevelték, arra, hogy a hetedik napot meg kell szentelni, az Isten házában kell hálát adni.

Kelemen Imre lelkész benne és társaiban meglátta a székely ezermestert, és rávette őket, hogy faragjanak. Kovács Dániel, Fűzi Gábor, Benkő Péter és mások fiatal ifjakként tanulták meg a fafaragás mesterségét. Áron bácsi első munkája egy kétkarú csillár volt.

Aztán jött a háború, és ő tudta, hogy a hazának szüksége van rá. Nehéz évek következtek, olyan események történtek vele, amik egy életre mélyen bevődtek a lelkébe. Ezek az évek még jobban megerősítették hitét. A háborúból sok viszontagság árán menekült meg. Hazatérve családot alapított, két gyermekük megszületése tette teljessé az életüket. Hajnaltól késő estig dolgozott. Hamar rádöbbsent, hogy a kollektív gazdasági munka után nem fogja tudni családját méltó módon fenntartani, így hajnalban elvégezte ott a mezei munkát, majd biciklire pattant, és ment ácsként építeni a környékbeliek csűrjeit, házait késő estig. Vasárnaponta pedig mindig elment a templomba.

1961-ben választották egyházközségnek. Egyházközségválasztása után különösen aktív volt, minden közösségi munkában részt vett, különösen az építkezési-javítási munkákban mindig jelen volt: torony- és templomjavításban, temetőkert-építésnél, lelkészi lakás, lelkészi csűr, kántori lakás kisebb nagyobb építkezéseinél, javításainál segített. Ha végiglapozzuk az aranykönyvet, a neve szinte minden oldalon szerepel. 1975-ben a nagy temető bejáratához székely kaput faragott.

1973-tól lelkiismeretes pénztárnok volt, az egyházközség azon láthatatlan önkénteseinek egyike, akik a legjobban ki vannak téve a gyülekezet szájának. Viszonylag hálátlan feladat, de ő ezt is nagyon nagy pontossággal végezte.

1987-től gondnoknak választották, és ha lehet azt mondani, a majdnem hetvenéves bácsi fiatalokat meghazudtoló gyorsasággal mindig jelen volt, szervezte a munkálatokat, de ő maga is mindig élen járt a munkában. 1995-ben az egyházközség nagyot álmodott: az amerikai testvérgyülekezet segítségével gazdasági fejlesztések által a falut megmenteni a pusztulástól. Áron bácsi volt az egyik oka annak, hogy ez megtörtént. Rob Eller Isaacs, a testvérgyülekezet akkori lelkésze így emlékszik vissza arra az időre és rá: „Több, mint huszonöt évvel ezelőtt, az első oklándi látogatásom alkalmával Áron bácsi az egyházközség gondnoka volt. A presbitérium ülésén pohárköszöntőt mondott. Üdvözölte társamat és engem, majd ezt mondta: »Az amerikaiak már korábban is jöttek, de aztán soha többé nem tértek vissza.« Abban a pillanatban megesküdtem magamnak, majd hangosan, hogy valóban visszatérek és tenni fogok ezért a közösségért. Áron bácsi őszintesége átvágta a szertartás ezen pillanatát, és szorosabb szövetségre léptetett bennünket egymással. Mindig szerény embernek tűnt, aki szerette az életet, családját és faluját. Az íróasztalomhoz legközelebb eső könyvespolc tetején egy kis kopjafa található, amelyet Áron bácsi ajándékozott nekem. Becsülöm azt a szimbólumot, amely visszhangozza és tiszteli életét.”

1998-ban tiszteletbeli gondnoki címet adományozott neki az egyház Főtanácsa. Megtiszteltetésnek vette, de a maga szerény módján elmondta, hogy ő amit tett és tesz, tiszta szívből, nagy szeretettel tette és teszi. Sosem vonzotta se a vagyon, se a hatalom. Életének alapelve, ahogy ő fogalmazott: megelégedettnek lenni. Nem békétlenkedni, nem irigykedni, nem torzsalkodni, hanem meglátni mindenben a jót, az igazat, a szépet.

2000-től kezdve egyre többen fedezték fel az anyaországból is a kis székely falut. A közösség élni akarása segítő kezekre talált, és lassan-lassan a névtelenségből kiemelkedve felrajzolta nevét sok anyaországi ember szívébe és lelkébe. 2006-tól kezdve a tiszteletbeli székelyek is egyre többen megismerték. Néhány sorban így emlékeznek rá a tiszteletbeli székelyek nevében a Pikó és Vágó családok: „Áronbácsi.

Így egybeírva. Mert így volt valahogy igazi jelentése, mert soha másként nem említettük, soha másként nem került szó róla.

Elment az utolsó honvédek egyike. Az egyik utolsó katonánk, aki még a Kárpátoknál védte a hazát.

Persze írhattam, mondhattam volna pénztárnokot, gondnokot, tanácsost vagy talán csak egyszerűen annyit, hogy mindenek. Hogy miért mégis a honvéd jut róla legtöbbször eszembe?

Talán mert erről nagyon szeretett beszélni – talán a legjobban.

Talán mert kézfogása, a keze mindig őrizte a hajdani honvéd keménységét.

Az a kéz, amely olyan sok kopjafát faragott, az eres, kéréses, munkás keze, ami újra életet lehelt a fába, mert átadta a kivágott törzsnek a lelkét, szeretetét, odaadását. Egy belőlük itt van az udvarunkban. Gyakran megérintem, és olyankor mintha érezném Áronbácsi szeretetét, jóságát, ki nem alvó jóindulatát.

S látom ilyenkor a szemét, amelyből sosem sugárzott más, csak a szelídség, a megértés, a bizalom és néha a könny is. Igen, néha könny is.

Az elsőt akkor láttuk meg, amikor sokan Oklándról a tiszteletbeli székelyek meghívására eljöttek egy hétvégére az anyaországba. Áron bácsi életében először 85 éves korában érte ezt meg. A szállás Budapest mellett volt, megkérdeztük tőle, volna-e kedve bemenni Budapestre. »A székesfővárosba?« – kérdezett vissza, és talán egy kicsi fénylő csillagot is láttunk azonnal kiroppanni a tekintetéből.

Igen, ő még így tanulta: a székesfőváros.

Valósággal éreztük, hogy egész lelkével magába fogadja a látványt, csillogott a szeme, ahogy nézte az épületeket, az Országházát, a templomot, a bástyát, nem lehetett nem észrevenni, hogy belül ünnepeket.

Aztán egyszer csak megállt a mellvédnél, körülhordozta tekintetét a városon, ránk nézett, majd hal-

kan csak ennyit mondott: – »Hát eljutottam ide is, köszönöm« – s ekkor csillant meg először szemében a könny számunkra is láthatóan.

Szívbe markoló pillanat volt, erre tényleg lehetett ezt mondani.

Ebben a köszönőmben benne volt Áronbácsi minden szelídsége, jósága, szeretete – bármennyire is kemény, embert próbáló, küzdelmes élet állt mögötte.

2013-ban a Magyar Honvédelmi Minisztérium az Aranykor Kitüntető Cím arany fokozatát adományozta Áronbácsinak a II. világháborúban végzett szolgálataért. Ünnepeken, amikor templomba jött, feltette – nem azért, lássák, van neki, hanem mert jóléte a szívének-lelkének.

2018-ban elment élete párja, Irma néni, akivel 69 évig éltek boldog házasságban. Aztán 2020-ban szeretett lelkésze is előtte tért vissza az örökkévalóságba. »Pedig megígérte nekem, hogy ő fog eltemetni, hogy még esetleg Amerikából is hazajön, ha meghalok« – mondta. És ez így is lett volna...

Az utóbbi évben ereje megfogyatkozott, látása nagyon meggyengült. De elméje tiszta maradt, és akárhányszor látogattuk, mindig örömmel fogadott. Történeteit most is szívesen mesélte, s általuk megelevenedet egy mára letűnt világ, s mi apránként megértettük a történeteket, az élet lényegét. Minden találkozásunkat azzal zárta: köszönöm.

Pedig köszönnivalónk nekünk volt és van immár mindörökre, neki és jó szerencsénknek, hogy megismerhettük, hogy beengedett egy kicsit életébe, hogy köréje ülhattunk, hallgathattuk, megölelhettük, simogató pillantását, szeretettel, bizalommal nyitott lelkét, szívét érezhettük.

Mi tartozunk köszönettel és tisztelettel a székely konokságot, kitartást, az istenes hitet jelképező, nagy odaadással faragott kopjafáért és az egyszerű székely ember tisztaságáért, példájáért, nyitott kezéért, jóindulatú szeretetért.” (dr. Vágó Ferenc)

Utolsó találkozásunkkor, bár teste még köztünk volt, lelke kereste az utat az örökkévalóságba. Isten szerette őt, hosszú életet adott neki, és viszonylag gyors halált.

Áron bácsi nem félt a haláltól, teljes szívvel hitt az örök életben. Utolsó nyughelyét nem bízta a véletlenre: még 2014-ben megfaragta saját és felesége közös kopjafáját.

ITT NYUGSZIK BENEDEK ÁRON tbg 1922–20__
és neje EGYED IRMA 1926–2018
Pihenésük legyen csendes

A tbg. a tiszteletbeli gondnok rövidítése. Az én olvasatomban a három betű az ő életének rövid összefoglalása: tisztesség, becsületesség, gondoskodás.

Isten vele, Áron bácsi!

Vajda Gyula emlékére

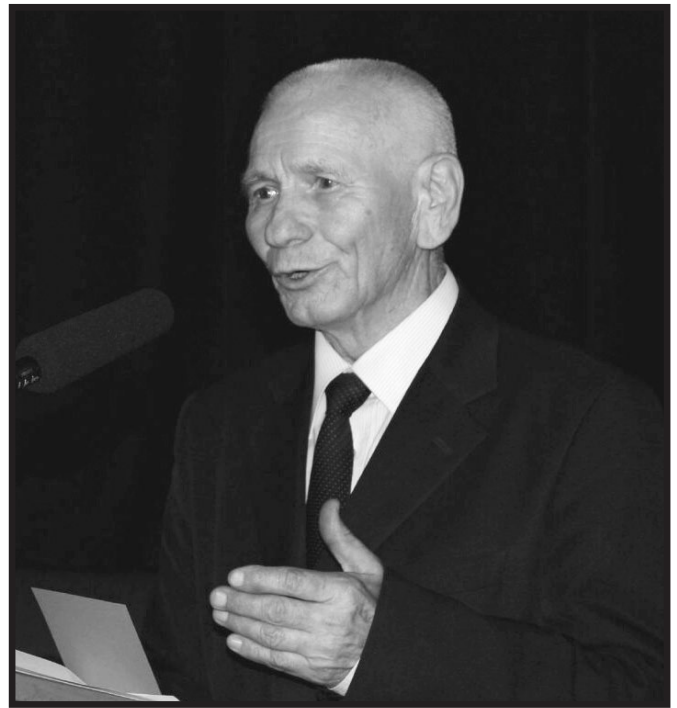
Közel tíz éve végzek lelkipásztori szolgálatot Bukarestben. Két évig Fogarásról jártam le a fővárosba, majd lassan nyolc éve Kolozsvárról utazok le istentiszteletet tartani, pásztorolni a maréknyi bukaresti unitárius közösséget. Sokan kérdezték az elmúlt évek során, hogy miért vállalok 950 km oda-vissza vezetést, vagy két éjszaka vonatozást egy istentisztelet, néhány óra találkozás kedvéért. Hogy miért? Mi ad erőt ehhez a vállaláshoz? A szolgálat öröme, amit Vajda Gyula bácsival közösen végeztünk. A tudat, hogy érkezéskor vár rám egy megbízható szolgatárs és az általa összegyűjtött kis közösség.

Vajda Gyula bácsi már az első találkozásunk alkalmával megfogalmazta egyik életfilozófiáját: „Minden vágyam adni, adni, adni!” És valóban, nem volt olyan találkozás, amelyben ne adott volna valamit lényéből. Az ilyen mondatok, tanítások egész életét meghatározták, élő szövekként épültek bele mindennapjaiba, mert amiben hitt, aszerint is élt. Nem filozófiai magasságokban, hanem egyszerűen, lényegre törően fogalmazta meg ezeket a bölcsességeket, hol a keleten tanult, hol az erdélyi hagyományból ihletődve. Akarva-akaratlanul magamba szívtam ezeket az egyszerű, de nagyszerű gondolatokat. A tőle tanult kínai közmondás – „étel után százat lépj, kilencvenkilenc évig élsz” – mindig eszembe jut egy bőséges étkezés után. Őt nem lehetett csak úgy, legyintve hallgatni, mert szavainak, egész lényének kisugárzása volt.

Most is látom lelki szemem előtt, ahogy ment vállára vett batyujával Bukarest utcáin, vagy ahogy hívogatta alkalomról alkalomra a híveket istentiszteletre. Ő volt a közösség „szeme, szíve, szája”. Amikor elbeszélgetett az egyháztaggal, lelkigondozó is volt a lelkész helyett. Gondnoki szolgálatát olyan természetes hivatástudattal végezte, hogy szolgálata alatt a bukaresti közösség észrevétlenül családdá formálódott.

2021. április 3-án a bukaresti unitáriusok elvesztették leghűségesebb munkatársukat. Vajda Gyula életének 87. évében, hosszú és értékteljes életút megélése után elhunyt. Hazatérése a mennyei hazába pótolhatatlan úrt hagyott maga után, de az ő isteni szeretetet visszatükröző élete, emberszeretete itt maradt lelkünkben.

Vajda Gyula Bölönben született 1934. július 15-én. Középszkoláit Kolozsváron, az Unitárius Főgimnáziumban kezdte, s annak utódiskolájában, az 1-es Számú Magyar Líceumban érettségizett 1954-ben. A kolozsvári Mezőgazdasági Főiskolán kezdte egyetemi tanulmányait, majd 1955 őszén Kínában tanult ösztöndíjasként. Egyéves nyelvtanfolyam után Hangcsou város Agrártudományi Egyetemére került, majd a Humán Tudományi Egyetem Bölcsészeti Karára nyert felvételt, kínai nyelv és történelem szakra. Két oklevél-

lel tért haza 1960-ban. Rizstermesztő mérnökként, majd, szőlő- és gyümölcsstermesztő mérnökként dolgozott 1961–1966 között Tekén. Közben állandó külső munkatársa volt a bukaresti Idegen Nyelvű Kiadványok Szerkesztősége *Románia* című kínai nyelvű képes havilapnak: 1966-tól – Bukarestbe költözve – a fordító-szerkesztő csoport vezetőjeként, 1970-től felelős szerkesztőjeként tevékenykedett. Ebből a beosztásból vonult nyugdíjba 1995-ben. Két ízben szerződéses munkatársa volt Pekingben a *China* című, román nyelven kiadott képes havilapnak (1983–85, 1991–92).

Egyetemista korában az *Utunkban* jelentek meg versei. A kínai kultúra, történelem, közélet, nemzeti-ségi politika tárgyköréből írt tanulmányai, dolgozatai hazai magyar (*Korunk, A Hét, Utunk, Előre*) és román (*Luceafărul, Veac Nou, Cutezătorii*) sajtókiadványokban, valamint a *China* című havilapban jelentek meg. Kínai nyelvre fordította Andrei Oțetea *Scurta istorie a poporului român* (Bukarest, 1985) és Lucian Blaga *Trilogia valorii* (Bukarest, 1986) című munkáit.

Vajda Gyulát a bukaresti unitárius gyülekezetben huszonegy éven keresztül gondnokként végzett kiemelkedő közösségszolgálatáért a Magyar Unitárius Egyház Főtanácsa 2016-ban tiszteletbeli gondnoki címmel méltatta.

Vajda Gyula fiatalkori álma volt eljutni oda, ahova Körösi Csoma Sándornak nem sikerült: felkeresni a magyar őshazát. Kínában töltött évei alatt álma valóság lett. Ő nemcsak álmodta az életet, hanem élte az álmait. Körösi Csoma Sándor a tibeti–angol szótárt hagyta ránk, Vajda Gyula a mindenkori „adni-adni” tudást, a jóság és szelídség példáját.

Pihenése legyen békés, emléke áldott!

VAGYAS ATTILA

SZERETETSZOLGÁLAT

Szeretetszolgálat húsvét idején Erdővidéken

A tavasz beköszöntével nemcsak a természet színesedett Erdővidéken, hanem a Gondviselés Segélyszervezet tevékenységeinek palettája is. A karácsonykor kapott németországi lisztadomány egy részéből március derekán – a baróti ERPÉK pékség közreműködésével – 200 darab ropogós kenyérral ajándékoztunk meg 38 családot (219 személyt), illetve 25, állami intézményben nevelt gyermeket Erdővidék kilenc településén.

Március végén a bukaresti székhelyű Zdrovit Románia Kft. által adományozott vitamincsomagokkal leptük meg a Lókodi Kiss Rozália Ökumenikus Öregotthon 40 lakóját. A szépkorú bentlakók örömmel fogadták az ajándékot.

A nagyhét utolsó napján érkezett hozzánk egy különleges felajánlás. A mikóújfalusi IKÚ (Ifjúsági Klub Újfaluért) egyesület tagjai 360 darab festett tojást adományoztak, amelyeket önkénteseink örömmel osztottak szét a baróti kórházban, családi házakban, sokgyermekes erdővidéki családoknak.

Szeretnénk elérni, hogy az általunk támogatott hátrányos helyzetű családok idővel erőre kapjanak, és megpróbáljanak hosszú távra tervezni. Húsvét alkalmából két erdővidéki család egy-egy pár nyulat kapott ajándékba. A nyúltenyésztés idővel nemcsak élelemhez, hanem bevételhez is segíti majd őket, ami enyhíthet a mindennapok gondjain. Ebben a kezdeményezésben az a legmeghatóbb, hogy a családok elkötelezték magukat: amint az állatoknak kicsinyeik lesznek, két kis nyuszt egy másik hátrányos helyzetű családnak adományoznak, folyamatosan bővítve a kezdeményezésben részt vevők körét, és egymás segítségére buzdítva a közösség tagjait. A kedvező tapasztalatok nyomán a továbbiakban szeretnénk más háziállatokat is adományozni rászoruló családoknak.

Szervezetünk évek óta szorosán együttműködik a baróti Laura Házzal, amely 12-16 halmozottan sérült erdővidéki gyereknek és fiatalnak naponta hasznos tevékenységeket szervez. A kolozsvári Kertimag Kft. jóvoltából vetőmagokkal támogattuk a Laura Házat, hogy a fiatalok elmélyülhessenek a kertészkedés fortélyaiban. „Hálás szívvel köszönjük a Gondviselés csapatának azt, hogy a magok által megérezhettük az újrakezdet reményét, és amikor majd a termést leszedhetjük, végiggondolhatjuk, milyen fontos, hogy a Gondviselő kíséri az utunkat ezekben a nehéz időkben. Adjon az Isten erőt, egészséget a csapatnak, hogy az elkövetkezőkben még sokan megtapasztalhassák ezt a CSODÁT!” – írják köszönőlevelükben a kis kertészek és nevelők.

Csapatunk éves programjában a legjelentősebbek a húsvét és karácsony előtti adománygyűjtő, csomag-

készítő és -szétoztó programok, amelyek keretében tartós élelmiszereket és tisztálkodó szereket tartalmazó ajándéksomagokkal segítjük a nehéz körülmények között élő, többgyermekes családokat, szellemi és testi fogyatékkal élőket, illetve kisnyugdíjas, idős embertársainkat. Húsvét előtt – a járványhelyzet miatt – ezúttal sem volt lehetőségünk a szokásos módon személyesen gyűjteni az üzletekben, csupán adománygyűjtő dobozokat helyezhettünk el, amelyekbe gyűltek ugyan adományok, de önkénteseink mosolygós biztatása nélkül csupán töredéke a szokásos mértéknek...
Lelkes németországi adományozóknak köszönhetően azonban most is sikerült a szokásos mennyiségű ajándéksomagot összeállítanunk, így a húsvét alkalmával Erdővidék 18 településének 414 lakójához 197 ajándéksomag jutott el, illetve 50 cipősdoboznyi ajándék, amelyet a Barót Városi Sport Club (BVSC) labdarúgó-, asztalitenisz- és biliárdszakosztályainak tagjai ajánlottak fel, szerényebb körülmények között élő erdővidéki kisgyerekek nagy öröme.

Szervezetünk a különlegesebb megpróbáltatásokat átélő családokra fokozottan odafigyel. Január végétől többször is meglátogattunk és különböző adományokkal segítettünk egy nyolctagú, székelyszáldobosi tűzkárosult roma családon. Az élelmiszer-adományok mellett az új lakásuk kifestéséhez szükséges anyagokat és kellékeket, a berendezéséhez bútordarabokat, ruhákat és ágyneműket, illetve a legkisebb ikerpárnak pelenkákat és tejport adományoztunk több alkalommal.

Köszönet és hála a mindenk felett őrkdő Gondviselőnek, illetve minden adományozónknak és önkéntesünknek, akiknek közreműködése nélkül kezdeményezésreinkre, segélyakcióinkra nem kerülhetne sor. Munkánkról további részleteket, kisfilmeket, írásos és fényképes beszámolókat a Gondviselés Segélyszervezet erdővidéki, háromszéki, illetve az anyaszervezet Facebook-oldalain találnak.

DEMETER ZOLTÁN
PÁJER GYÖRGY

Női és férfiszerepeink a családban

ASZTALOS KLÁRA

• Az UNOSZ által szervezett idei harmadik virtuális találkozóra március 27-én került sor. A címben szereplő téma felvezetését Pál Tünde sepsiszentgyörgyi családterapeuta, pasztorálszichológus vállalta. Ebből a felvezetésből szeretnék néhány gondolatot kiemelni. Női szerepünk a családban meghatározó jellegű. A család szíve a nő, elsődleges szerepe van a gyermeknevelésben, a hagyományok átadásában olyan korban, amikor a hagyományos polgári családmodellt más családi, együttélési formák váltják fel. Nálunk, Erdélyben a többség még ragaszkodik a hagyományos mintához.

Nőiességünk kialakulásában fontos szerepe van az apáknak. Ha megerősítik, támogatják nőiességünk kialakulását, akkor egészséges szakaszokon keresztül érett nővé válunk. Ha ez elmarad, nőiességünk nem tud kibontakozni, akkor férfiasan viselkedünk, inkább a munkában teljesedünk ki. Női szerepünkre ráépülnek más szerepeink: az anyaság, a kreativitás, a spiritualitás megélése, amelyet a belső hang vezérel. Királynői bölcsességre van szükségünk, hogy megteremtjük a szerepek közötti egyensúly állapotát. Meg kell találnunk azokat az erőforrásokat, tevékenységeket, amelyek segítenek a kiteljesedésben. Szükségünk van példaképekre, akiktől tanulhatunk kitartást elveink mellett, döntéshozatalunk megfontolását.

A felvezető után a résztvevők saját tapasztalataikról beszéltek, hogyan élik meg nőiességüket, kik a példaképeik, hogyan teljesedtek ki női mivoltukban és miért gondolják, hogy nőnek lenni jó. Többen vannak azon a véleményen, hogy a nők a férfiakkal együtt tudnak harmonikusan kiteljesedni, betölteni hivatásukat, istenképmási mivoltukat megélni. A női példaképek változnak az évek során, mivel más-más szerepre esik a hangsúly. Példaképeket legközelebb a családban találunk. A beszélgetés megerősített abban a tudatban, hogy ne akarjunk férfiként viselkedni, hanem fejlesszük női képességeinket, mert a világnak arra van szüksége.

A találkozó imával és zsoltárénekléssel zárult. Bodor Lídia Emese medgyesi lelkész hálát adott Istennek, hogy mi, nők egyediek vagyunk, nagy áldás és nagy feladat ez. Húsvét ünnepére készülve az adott körülmények között imádkoztunk a családunkért, a betegekért. Hisszük, hogy Isten gondot visel minden teremtményére.

Köszönjük Pál Tündének a téma felvezetését, Bodor Lídia Emesének az imát, Dimény Csilla Júliának és Dimény Józsefnek, az alsófelsőszentmihályi egyházközség énekvezérének és lelkészének a zenei ráhangolódást, Jobbágy Mária Júliának a moderálást és a résztvevőknek a közösség élményét.

Női leadershipképzés

Innovációk Indiában, Kenyában és Erdélyben

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) nők helyzetével foglalkozó bizottságának (CSW) legutóbbi, 65. ülésére március 15–26. között került sor. Az unitárius és unitárius univerzalista nőket tömörítő világszervezet, az IWC (Unitárius és Unitárius Univerzalista Nők Nemzetközi Szervezete) a hivatalos ülészsakkal párhuzamosan szervezett civil társadalom fórumán a női leadershipképzések jelentőségét és az IWC tagjai által kidolgozott újításokat mutatta be.

Minden évben, amikor a bizottság New Yorkban ülésezik, felkérjük azokat a nem kormányzati szervezeteket, akikkel együttműködnek, hogy szervezzenek

párhuzamos eseményeket a város különböző helyszínein. A Covid-19 miatt ebben az évben ez az esemény a virtuális térben zajlott. Huszonötezer „résztvevő” hallgathatta és kapcsolódhatott be ezekbe az eseményekbe. Az előadásokat rögzítették, így a találkozó után is bármikor megtekinthetők a szervezetek YouTube-csatornáin.

Nagyon kiváltságosnak éreztem magam, hogy felkérést kaptam az IWC leadershipképzéssel foglalkozó eseményének a moderálására. A három előadó három különböző kontinensen él. Előadásaik által betekintést nyertünk abba a kiemelkedő munkába, amelyet közösségeikben vállalnak a női vezetők képzésében.

Első előadónk Noel Lutomia volt, aki az Akác Kenyában nevezett civilszervezet (Acacia In Kenya – AIK)

projektkoordinátora, amely a nyugat-kenyai Mumias közösség vezetőivel együttműködve középiskolás lányok gondozásával és oktatásával foglalkozik. A szervezet egyik célja, hogy erősítse a hátrányos helyzetű fiatal lányok társadalmi szerepvállalását Kenyában.

Kenya falvaiban nagyon nehéz a lányok élete. A nem tervezett terhességek, a HIV magas aránya és a megfelelő szexuális felvilágosításhoz való korlátozott hozzáférés visszatartja őket a fejlődésben az oktatás, a karrierépítés terén. Az AIK révén a lányoknak középiskolai és egyetemi ösztöndíjakat biztosítanak, menstruációs higiénés eszközökkel látják el őket, szexuális és reprodukív egészségre és jogokra vonatkozó képzéseket, valamint biogazdálkodási képzéseket szerveznek nekik. Az AIK támogatja a lányoknak a STEM (tudomány, technológia, mérnöki, matematika) alapú tantárgyak tanítását. A női közösség vezetőit, a lányok jogait sértő csoportokba tartozó férfiakat és szülőket is bevonják a szexuális és reprodukív egészségről és jogokról szóló beszélgetésekbe.

A programok hatására a középiskolai ösztöndíjak 70 százaléka a felsőoktatásba, az egyetemi ösztöndíjasoké pedig az egyetemi oktatásba és az üzleti életbe kapcsolódtak be, így közvetett módon hatással voltak a közösségekre is. Amikor egy közösségen, családon belül megjelentek az első középiskolai végzettséget megszerző lányok, jótékony hatást váltottak ki: az adott családon, s így a közösségen belül javult a lányokhoz való viszonyulás. A lányok pedig, mivel visszatértek közösségeikbe, jó példával jártak elől más családok számára is.

A kihívás azonban még mindig fennáll. A Covid-19 fokozta a nemi erőszakok számát, és továbbra is magas a tinédzserek terhességi aránya.

Kenyából virtuálisan Erdélybe utaztunk, hogy meghallgassuk Nagy Gizellát, az IWC vezetőségi tagját, aki 2009 óta aktív az IWC-ben, és jelenleg az UNOSZ alelnöke is. Megosztotta, hogy a 2012-ben Erdélyben, Marosvásárhelyen megrendezett második nemzetközi találkozót követő UNOSZ-közgyűlésen 2013-ban 300 kérdőívet osztottak ki a résztvevőknek, amiben többek között arról kérdezték őket, hogy szükségesnek látják-e a leadershipképzések szervezését az erdélyi asszonyoknak. A válaszok egyértelműen a képzés szükségességét támasztották alá. Ezt követően kidolgozták az első képzés programját, és 2014-ben a felsőoktatásban is ismert szakemberek meghívásával elindították a képzések sorozatát.

Az UNOSZ leadershipképzési programjában a makro- és mikroháztartás, a családi költségvetés, a személyiségfejlesztés, a vállalkozói-vezetői készségek fejlesztése, a pályázatírás, a leadership mint vezetés, a közösségépítés, az álmházak megtervezése, akcióterv készítése és a családon belüli erőszak témája mind jelen voltak. (Itt jegyezzük meg, hogy a „szakirodalomban a leadershipnek nevezett magatartási je-

lenség egyik legfontosabb jellemzője [...] – hidat kíván építeni a szervezeti és az egyéni célok közé. A leadershipnek nincs elfogadott, meghonosodott, meggyökeresedett magyar megfelelője” – írja Bakacsi Gyula a *Szervezeti magatartás és vezetés* c. kötetben, amely 2004-ben, Kolozsváron jelent meg a Scientia kiadónál.) 2020-ig összesen több, mint 350 nő vett részt ezeken a képzéseken. A képzések hatására vannak, akik saját vállalkozásba kezdtek, mások a helyi önkormányzatok munkáiba, közösségi programok szervezésébe kapcsolódtak be vagy saját maguk továbbképzésébe kezdtek. A szerzett ismereteket megosztották a saját nőszövetségeikben, több helyen generációk közötti kommunikációt és együttműködést kezdeményeztek. De arra is van példa, hogy fiatal nőknek egyházközségi csoportokat szerveztek, ami az UNOSZ utánpótlását jelentheti. A programok alapján kidolgozták és kinyomtatták a leadershipkézikönyvet, ami a tapasztalatokat és az előadások egy részét tartalmazza.

A tervek szerint az UNOSZ által és az IWC támogatásával szervezett leadershipképzés programsorozat 2021 őszén folytatódik, a virtuális térben a női világimanap és a családon belüli erőszak megelőzése lesz az előadások és beszélgetések témája.

Romániából virtuálisan az északkelet-indiai Khaszi-hegységbe utaztunk, ahol az Északkelet-indiai Unitárius Unió Női Szárnyának, a Seng Kynthei-nek a munkájába nyertünk betekintést.

Dr. Rica Lamar orvos a kábítószerrel való visszaélés, a HIV, valamint a nők és gyermekek egészsége és jóléte terén dolgozó szervezet, a Manbha Foundation alapítója, több projekten is együtt dolgozott az ENSZ Kábítószerügyi és Bűncselekmények Hivatalával. Megosztotta velünk a régiót jellemző matrilineáris (anyaági) társadalom történetét, ahol „a hatósági jogcím, az öröklés, a házasság utáni lakóhely és az utódlás a női vonalon keresztül követhető nyomon”, de ahol a nők szava mindezek ellenére alig hallható. A nők nem vehetnek részt a döntéshozatalban, és nem lehetnek tagjai a hagyományos tanácsoknak

A Seng Kynthei szervezet egyik tagja a kezdetektől az IWC vezetőségében tevékenykedett. Az északkelet-indiai leadershipprogram magjait Erdélyben vetették el, amikor dr. Creamlimon Nongbri előadóként vett részt a 2012-ben szervezett világtalálkozón. Talán ennek köszönhető, hogy az UNOSZ és a Seng Kynthei között különleges kapcsolat alakult ki.

A Seng Kynthei leadershipképzései egy- vagy kétnaposak voltak. Az üléseket helyi női vezetők vezették, köztük az Nők Állami Bizottságának tagjai, unitárius lelkészek, professzorok, dr. Lamar tanácsadó, a kormány mezőgazdasági minisztériumának tagja, egy szövetkezeti bank vezetője és egy fejlesztési igazgatótisztt. A témák a következők voltak: 1) nemek és nemi egyenlőség; 2) vezetői készségek fejlesztése;

3) kommunikációs készségek fejlesztése és hatékony kommunikáció; 4) szexuális és reprodukív egészség; 5) nők elleni erőszak; és 6) gazdasági szerepvállalás és üzleti vállalkozás.

A képzések végén dr. Lamar beszámolt arról, hogy a nők úgy érezték, képesek lesznek véleményt formálni és azt ki is mondani a közösségben. A résztvevők jelentős része úgy érezte, hogy képesek vezetői szerepet vállalni a női szervezetekben, a gyűlekezetekben és a közösségekben, és pozitív változást is képesek hozni. Fokozott együttműködés alakult ki más, alulról szerveződő női szervezetekkel, nem kormányzati és kormányzati szervezetekkel is.

PHYLLIS MARSH

2012–2018 között az IWC vezetőségi tagja

A világvárvány árnyoldala: szembesülés a családon belüli erőszakkal Indiában, Erdélyben és a Fülöp-szigeteken

A családon belüli erőszak világszerte fokozódott a Covid-19 okozta világvárvány idején, ami krízishelyzeteket idézett elő. Az IWC ilyen jellegű krízishelyzetekre összpontosító panelbeszélgetésnek adott otthont a márciusi CSW65 (Az ENSZ Nők Helyzetével Foglalkozó Bizottsága) fórumán.

A nők elleni – fizikai, mentális, gazdasági, pszichikai – erőszak már egymagában is világvárvány, mert minden országban, minden társadalmi-gazdasági osztályban, minden kultúrában, fajban és etnikai csoportban megtalálható. Az Egészségügyi Világszervezet szerint élete során minden harmadik nő fizikai vagy szexuális erőszakot tapasztal meg.

Panelistáink a világ három különböző országából érkeztek, akik olyan programokat szerveznek, amelyek felhívják a figyelmet a családon belüli erőszakra, bátorítják a nőket és a lányokat, hogy beszéljenek arról, ami velük történik, és segítik a bántalmazott nőket.

Erdélyből egyik előadó dr. László Éva volt. Éva a bántalmazott nők és gyerekek jogaiért küzdő Artemis Alapítvány társalapítója és a BBTE Szociológia és Szociális Munka Tanszék adjunktusa.

Megdöbbenő statisztikai adatokkal mutatta be, a probléma mértékét hazájában. Megtudhattuk, hogy gyakran van kapcsolat az intim partner, az agresszor és a szexkereskedő között. Az emberkereskedő úgy tesz, mintha a fiatal nő szeretője vagy partnere lenne, majd szexuális szolgáltatásokra kényszeríti.

Erdélyből a másik előadó Nagy Gizella volt, aki az Unitárius Nők Országos Szövetségének egyik alelnöke és a nőknek szervezett leadershipképzések koordinátora. Hangsúlyozta, hogy a nevelés a mentalitásváltás eszköze. Elmondta, hogy hazájában ma is sokan úgy gondolják, hogy az asszony neve hallgatás és en-

Családon belüli erőszak témájú leadership-képzés, Marosvásárhely, 2019

gedelmesség kellene legyen. Arról is beszélt, hogy még mindig sokan vannak, akik nem mernek beszélni a helyzetükről, és hogy a vallási közösségek és a civil szervezetek szerepe meghatározó a családon belüli erőszak felszámolásában. Kiemelte az UNOSZ által szervezett leadershipképzések jelentőségét a megelőzésben, a támogatásban, a megértésben és abban, hogy bátorságuk legyen a nőknek hallatni a hangjukat és megvédeni magukat.

A Fülöp-szigetéről Cecilia Hoffman a Gender Watch Against Violence and Exploitation (GWAVE) társalapítója a szervezetben végzett munkájáról beszélt. Évente 300 folyamatban lévő és új ügyben azon dolgoznak, hogy jogi segítséget kapjanak a nemi erőszak áldozatai. Különös figyelmet fordítanak a lányok jogainak az oktatására is, mivel a Fülöp-szigeteken nagyon magas a korai házasság és a tizenéves kori terhesség.

A GWAVE azon dolgozik, hogy bevonja a férfiakat a nemi alapú erőszak (diszkrimináció) elleni küzdelembe. A férfiak számára workshopokat szervez, amelyeken felhívják a figyelmüket a nőket érintő erőszakra, és igyekeznek tudatosítani bennük, hogy csak az ő (a férfiak) tevéleges hozzájárulásukkal lehetséges ezt megszüntetni.

Északkelet-Indiából pedig Elgiva Shullai, a Seng Kynthei unitárius női csoport tagja beszélt a Fehérszalag-kampányukról, amelynek a célja a férfiak szövetségként való bevonása a családon belüli erőszak elleni küzdelem tudatosításába és megelőzésébe.

A férfiakat arra kéri, hogy viseljék a fehér szalagot, amellyel jelzik a nőkkel szembeni erőszak megszüntetésének a pártolását, valamint vállalják, hogy jelentést tesznek az eseményekről, éberek lesznek és elkötelezik magukat az erőszak megszüntetése mellett. Ez az a cél, amelyet az összes testület hangsúlyozott, és amelynek a férfiak részvételére van szüksége a túlélő nők támogatása mellett.

BETH O'CONNELL
az IWC vezetőségi tagja

Ki lesz az év egyletese?

• Az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet rendezvényeinek elengedhetetlen programpontjai voltak a vetélkedők. A járványügyi óvintézkedések a hagyományossá vált vetélkedőink megszervezését ellehetetlenítették. Ezért az ODFIE egy online térben megvalósuló, egyéneknek szóló vetélkedőt indított útjára 2021. április 15-én azzal a céllal, hogy a képernyők mögé szorult mindennapok egyhangúságából kicsit kimoszútsuk fiataljainkat, lehetőséget teremtsünk számukra kreativitásuk kifejezésére, ismeretek fejlesztésére és az egyletes világ megismerésére. Az online vetélkedő egy fergeteges, egyleti rendezvényes hangulatú zoomos találkozóval indult.

A vetélkedőre a fiatalok különböző korosztályokban jelentkezhetek (7–8., illetve 9–12. osztályosok, egyetemisták és fiatal felnőttek), és korosztályon belül egymással mérhetik össze tehetségüket és tudásukat.

A vetélkedő időben három hónapot ölel fel (április 15. és június 15. között zajlik), és három tematikus fordulóra épül. Mindhárom fordulót egy Zoomon történő találkozás és online játék indítja majd. A versenyzők havonta két-két egyéni feladatot kell teljesítsenek.

A vetélkedő az egyéneket szólítja ugyan meg, a zoomos találkozások által azonban közösségi vetületet is kap. Ezeknek célja az ismerkedés, az egyletes tapasztalatok átadása és az egymástól való tanulás lehetőségének biztosítása.

Reményeink szerint a vetélkedő hozzájárul az egyletes identitástudat erősítéséhez, illetve kialakításhoz, a valláserkölcsi neveléshez és ismeretszerzésre sarkall. Legalábbis ezt szeretnénk mi, a szervező csapat tagjai, de hogy mit jelent a bejelentkezett hús versenyző számára, arról hadd szóljanak ők. A különböző korosztályok egy-egy képviselőjét kérdeztük, illetve egyik lelkes szervezőtársunkat arról, hogy miért fontos számukra és mit ad ebben a képernyők mögé szorult világban az egyletes vetélkedő:

„Itt, Budapesten kevés unitárius ifjúsági program van, amiről tudok, és amin részt is vehetek. Ezért minden lehetséges alkalmon kapok, hogy velem egykorú társaságban legyek, például az Unitárius Legendás Táborok, a dévai emlékzarándoklat, tavaszi szüneti JZSUK-s hetek, kátéórák (amikre már két éve járok a vírus miatt, de minden egyes pillanatát élvezem). Az év egyletese vetélkedő is pont egy ilyesmi lehetőség volt számomra, hogy beszélgetni, vetélkedni tudjak velem egykorú fiatalokkal. Nekem fontos, főleg ebben a bezárt helyzetben, hogy egy egyházi társasághoz tartozzak, és együtt legyek (még ha online is) az egyletesekkel. A vetélkedők mellel egy

gyengéim, nagyon szeretek versenyezni. Ugyanakkor szempont, hogy mindig felnéztem az ODFIE-re, mert egy kedves, törődő, összetartó, befogadó társaságnak tűnik, és mindig is arról álmodoztam, hogy egyszer majd a nagyok közt lehetek, és most jött ez az alkalom és valóra válhatott egy álmom!” (Kovács Boglárka konfirmandus, Budapest)

„Számomra az év egyletese vetélkedő egy remek alkalom, hogy itthonról is kapcsolatba lépjek azon emberekkel, akikkel csak a nyári események forgatagában futnék össze. Jól esik, hogy majdnem egy év elszigeteltség után újra láthatok ismerős arcokat Erdély minden részéről, igaz, csak kamerákon keresztül. Így az első nagy feladat előtt gondolkodva, úgy látom, egy önismereti folyamat is lehet, ahol magamat, az egyletes énemet és az egylethez való viszonyulásomat ismerhetem meg, mélyíthetem el. Jó kezdeményezésnek tartom, hiszen az év egylete esetében egy jó csapat részese kellett legyél, de így egyénileg is megmutathatod, mire vagy képes.” (Péter Csongor középiskolás egyletes, Árkos)

„Először is nagyon tetszik a kezdeményezés, hogy több korosztályt szólít meg, így az egyetemistákat is. Másodszor lehetőség adódik megismerni a fiatalabb generációt. Betekintést enged a verseny abba, hogy miként gondolkodnak bizonyos dolgokról. Egy picit szakszemmel (ha szabad így fogalmazni) közelítem meg ezt a vetélkedőt. Bevallom, az első alkalom nagyon jól telt. Az elején picit akadozott a technikai rész, de jó volt látni azt, hogy milyen kreatív ötletekkel álltak elő a résztvevők. Jó ötletnek tartom, hogy kicsit kimozdulhatok a komfortzónámból, és kipróbálhatok valami újat, valami mást.” (László Bernadett teológiai hallgató, Gyepes)

„Az év egyletese vetélkedő azért fontos számomra, mert segít egy picit visszakapcsolódnunk azokba az időkbe, amikor még én is egyletes voltam, valamint az elmúlt években ellustult kreativitásomat serkenti újra. Olyan, mintha egy kicsit újra egyleti esteken találnám magam. Az őszinteség meg az, hogy mindig is imádtam ezt a vetélkedőt, s hiányzott nagyon. Meg hiányzott a mások megoldásait látni. Mindig teljesen oda voltam, hogy mi mindennel elő nem rukkolnak a fiatalok. Most is ez volt, azt hiszem, a legvagányabb benne.” (Gergely Noémi fiatal felnőtt egyletes, Marosvásárhely)

„Az év egyletese vetélkedő azért fontos számomra szervezőként, mert megélhetem a kreativitás olyan formáját, amellyel gondolkodásra készíthetem egyletes társaimat. Az első online térben megtörtént talál-

kozás alkalmával olyan szívbe markolóan jó élményekkel gazdagodtam, amelyek folyamatosan emlékeztetnek arra, hogy az egyletes közösségünk milyen sok értékkel és szépséggel rendelkezik. Ha vissza kell emlékezni a szentábrahámi egyletes élményeimre, biztos vagyok benne, hogy a vetélkedős emlékeim len-

nének az elsők, amelyeket megemlítenék. Mindig is azt éreztem, hogy a közös gondolkodás, versenyzés pozitív hatással van az egyéni és közösségi fejlődésre, és örömmel tölt el, hogy részese lehetek az év egyletes vetélkedőnek.” (Isztojka Máté szervező, Szentábrahám)
AZ ÉV EGYLETESE VETÉLKEDŐ SZERVEZŐCSAPATA

Pünkösdi utakon

Csend van. Lassan szertefoszlik a húsvéti megmagyarázhatatlan csoda. Még magukhoz szorítanak, még próbálgatják felülvizsgálni, megérteni, amikor szólnak, ezt emberi értelemmel felfogni nem kell, több ez, mint egyszerű magyarázatgyártás, több mint előre betanult válaszadás. Most lépni kell. Nehezen indulnak el, mintha a félelem, az elkeseredés megbénítaná lépteiket. Lassan haladnak. Körülöttük a tavasz ezer színben pompázik, ők csak szürkéséget látnak. Útközben melléjük szegődnek, és lemaradnak útítársak. Haladnak tovább. Van, hogy akadályok gátolják továbblépésüket, van, hogy elesnek, valami azonban, mint egy bőrük alá rejtett csip, viszi tovább őket.

Jézus halála után a tanítványok csődhelyzetbe kerültek. Csalódottak voltak. Nem értették, miért történt minden úgy, ahogy. A kétely és a félelem bénító erőként hatott. A húsvéti történések után Emmaus felé tartottak, egymással beszélgettek és vitáztak mindarról, ami történt. Nem értették, nem látták tisztán, nem tudták felfogni. Aztán maga Jézus is melléjük szegődött, és velük haladt tovább, de ők nem ismerték fel. Aztán történt valami. Leültek az asztalhoz.

Ugyanúgy, mint rég. Megtörte a kenyeret. A tanítványok felismerték. Rájöttek, hogy tanításai ott égnek bennünk, és arra várnak, hogy kitörhessenek, hogy tettekre váltsák. Rádöbentek, hogy a jézusi tanításokat és azt, amit tenniük kell, magukban kell keresniük, és hirtelen *egyed akartak*. Az isteni erő kitöltötte. A tanítványok hitükről cselekedetekkel tettek bizonyosságot. Tettre kész elhatározással bizonyosságot tettek arról, hogy ők az igazság éltetői.

Csend van újra. A biztos bizonytalanság és életigenlés peremén állunk. Haladnánk pünkösdi felé, de mintha erőtlenné lenne a lélek, mintha könnyebb lenne illúziókba kapaszkodni, még kicsit bekuckoznánk önmagunkba, még ringatnánk lelkünket a bizonytalanság ölén. Mert megszoktuk. Mert már ismerős a zárt ajtó mögötti magány. Pünkösdi örök időkre szóló üzenete azonban idén is felráz. A csoda idén is megtörténik, éppen úgy, mint húsvétkor, és számon kér, nekünk szegezi kérdéseket:

„Hé, ti ott az élet peremén! Él-e még bennetek a kalandvágy, tudtok-e pünkösdi lelkű tanítványokként újra és újra még egyet lépni, mertek-e még egyet akarni?”

MAGYARI ZITA EMESE

„A humor Isten ajándéka” (Báró József)

Kettős elkötelezettség

A székelyföldi unitárius Lőrincziek minden időben jelentős és eredményes szerepet vállaltak és töltöttek be egyházunk életében. Több mint négy és fél évszázados történelmünk folyamán évtizedekre, sőt évszázadokra visszatekintve szinte folyamatosan voltak Lőrinczi nevű kiváló lelkészek, énekvezérek, esperek, teológiai tanárok, akik egyházunkban részt vettek az „evangélium ügyében”, az Isten és ember szolgálatában. És nemcsak az egyháziak, de a világiak között is sokan voltak, akik egyházközi és egyházközi gondnokokként, egyházi főtisztviselőkként, felekezeti iskolák tanítóiként vagy tanáraiként végeztek áldásos tevékenységet. A Lőrincziek napjainkban is jelen vannak egyházunk szolgálatában.

Nos, dr. Lőrinczi Géza, a múlt században élt kiváló lelkészünk, egyházi írónk, majd teológiai tanárunk

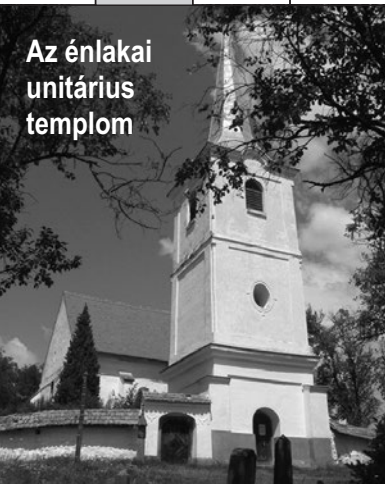
egyszer igen frappánsan foglalta össze egyházunk iránti elkötelezettségét. Lelkészképesítő oklevelének megszerzése után átvette egyházközi lelkészi kinevezését, s a következőket mondta lelkésztársainak:

– Tudjátok meg mindnyájan, hogy az unitárius egyházban én vagyok az egyedüli lelkész, akinek hivatása és küldetése is van erre a pályára.

Látva hallgatósága arcán az kételkedést, a következő magyarázattal szolgált:

– Ez úgy történt, hogy amikor a középiskolai tanulmányaimat elvégeztem, Dénes bátyám, aki már másodéves teológiai hallgató volt, állandóan hívott: gyere, öcsém, iratkozz be a teológiára. Ez volt a hivatásom. Apám pedig jónak találta bátyám javaslatát, és állandóan ösztökélt és küldözgetett: menj, fiam, te is, válaszd a lelkészi pályát, egyházad várja szolgálataidat. Ez volt a küldetésem.

ANDRÁSI GYÖRGY

A templomban található székely rovásírásos felirat megfejtése	A mértanban ez a gömb, a kocka stb.	Iskolai pedagógus	Német névelő		Borralaló, argóban	Angol sörfajta	Spanyol autójel Kairó folyója	↶ Sportlót segítő társ Íme	A sepi-szentgyörgyi múzeum közlönye	Balkáni tánc	Ausztria autójel	
Ehhez a községhez tartozik a falu				A falu régi neve A sugár jele								
Általánosító											A rovásírás felfedezője	
Belga folyó				Idő jelzője								
Német autójel				Taxis ügyfele								
↶			Járunk rajta Észak			Kúp-szelet! Olasz város		Halotti lakoma Állóvíz				
Brassó megyei falu	Kockázat				Harc					Belga autójel		
Házvég!	Állásból eltávolít				Kálium vegyjele					Vihar-kabát		
Csemátón vára			Hordó-mérték				Fába vés		Részben odaáll!			
Szén vegyjele			Eszes				A tű vége!		Vércsoport			
↶					Operál A falu folyócskája			Angol Anna Hordó-fajta				
Takaros				Keleti játék			Dúsgazdag ember					
Ókori balkáni nép				Ujjaival hängöt ad			Méter					
Föld-részünk						Kecske mondja Ausztrál sportjel			Tag, a -re párja			
Inga lényege!							Sakkban sáncol Japán város		Gléda			
	Az énlakai unitárius templom							Későre Tanít				
				Kakas párja								
				A múlt idő jele	Magyar csatóna Kínai vezető volt				Ezer! Negyven rabló babája		Zorró jele Kerti számszám	
				Lám		Orosz folyó Szolgát tart			Földet forgat Gubó közepe!			
				Nemo kapitány hajója								Óra közepe!
			Fizikus, a falu szülőtte									

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Megbízott szerkesztőbizottság: dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő, Bíró Sára Gyöngyvér médiareferens, Rácz Norbert Zsolt püspöki titkár, felelős szerkesztő. **Munkatársak:** Asztalos Klára (Nők Világa), Magyar Zita Emese (ifjúsági oldal), Czire Alpár (fotó), Forrai Tibor (keresztrejtvény), Szombafalvi Etelka (gyermekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat)
Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella

Készült a kolozsvári Idea Nyomdában.

Postacím: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9.
tel./fax: (0)264 593 236/(0)264 595 927; kozlony@unitarius.org
A lapszám letölthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület**, tel.: 0264 596 478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap **15-e**. Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézetét.

ISSN 1220-8418

Támogató a Romániai Magyar Demokrata Szövetség és a Communitas Alapítvány.

Barangoló Isten országában

Kedves Gyerekek!

Május van, még egy kicsi, és kedvetek kicsattanóban lesz, hiszen közeleg a nyári vakáció! Remélem, jól vagytok, engedelmesek, kézművészetekben pedig nagyon ügyesek! Ebben a hónapban igyekeztem színes, képes feladatokat összeállítani, de azért nem maradhat el egy

kis olvasás sem, amely által bibliai ismereteitek gyarapodhatnak.

Továbbá ebben a hónapban van anyák napja is, ne feledjétek el, hogy a legapróbb dolgok (kis virág a mezőről, virágboltból vagy egy szép rajz) vagy a tettek (bármilyen, amely által segíthettek a házi teendőkben) mind-mind olyan kedves kifejezésformái lehetnek szeretete-

teknek, tiszteleteteknek, amellyel bearanyozhatjátok a rátok gondot viselőnek vagy viselőknél nem csupán egy napját, hanem akár többet is.

Legyetek bátrak, legyetek részesen! Merjétek szépeket gondolni, tegyetek is érte, mert egyszer eljön egy nap, és azt mondhatjátok: megérté!

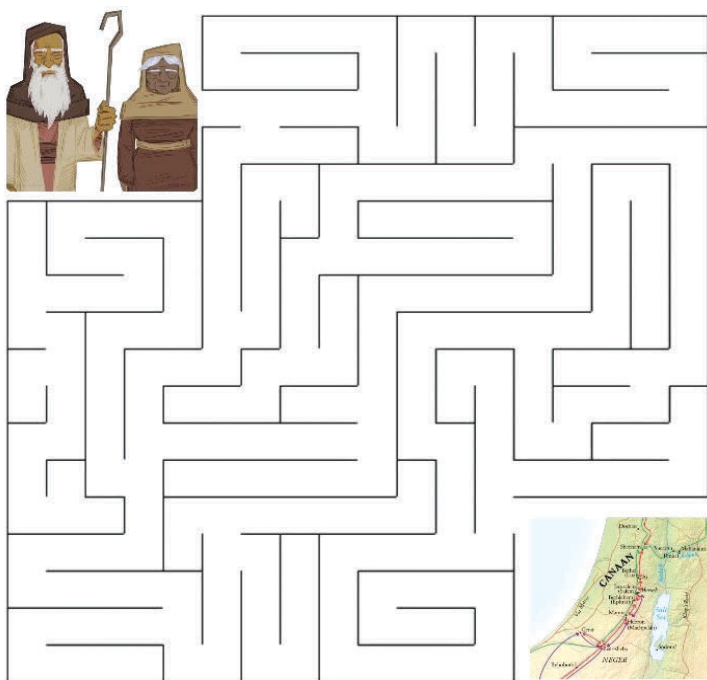
Feladat

Olvasd el figyelmesen a Bibliából a 1Móz 18,1-8 részét, és akkor rá tudod írni a pontokra a helyes választ!

Ábrahám egy ..... élt, amelynek bejáratában éppen üldögélt.

Ábrahám megkérte Sárát, hogy süssön .....

Vezesd el Ábrahámot és Sárát Kánaánba!

Ít egy virágos képeslap, amelyet kivágva ragaszatok rá egy fehér lapra vagy kartonra, majd a hátára írtatok szívetekből jövő jókívánságokat, és kész is a meglepetés édesanyátoknak.

Könyvajánló

Kiss Dénes, *„Nekünk csak ez van.” Vallás és egyházak a rendszerváltás utáni Erdélyben*, Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Exit Kiadó, Kolozsvár, 2020. 278 p.

Az 1989 után történő gazdasági, politikai és társadalmi változások jelentős átalakulást hoztak a romániai vallásfelekezetek, így a magyar egyházak, vallási közösségek életébe is. Megnyílt a lehetőség a felekezetek belső missziói tevékenységének intenzívebb kifejtésére, intézményrendszerük megerősítésére, valamint a szélesebb társadalmi szerepvállalásra.

Dr. Kiss Dénes szociológus a társadalomtudományok eszköztárát használva tekinti át kötetében azon folyamatokat, amelyek a romániai rendszerváltás óta az erdélyi vallásos mezőben végbementek.

A kötet elsősorban erdélyi magyar vonatkozású kérdéseket tárgyal. Az első fejezet az ortodox egyház és a román állam viszonyának történelmi áttekintése által mutatja fel a felekezetek számára megnyíló mozgásteret. Egyik érdekes következtetése, hogy az egyház és társadalom kapcsolatában bekövetkezett változások hátterében az egyház és az állam rendszerváltás utáni viszonyának szoros összefonódása áll.

A második fejezet az erdélyi magyar kisebbségi lét és önrendelkezés egyik legfontosabb pillérét, a magyar egyházakat és az egyházi intézményrendszereket ismerteti: egyrészt a nagyobb magyar felekezetek statisztikai adatait és egyházszerkezeti felosztását, másrészt az egyházi intézményrendszert az erdélyi magyar intézményrendszeren belül. Az elemzésből az erdélyi magyar egyházaknak a kisebbségi intézményrendszer fenntartásában elfoglalt szerepére nézve fontos következtetések vonhatók le. E fejezet igazolja a kötet sokatmondó címválasztását is: *Nekünk csak ez van*.

A harmadik fejezet az erdélyi magyarok egyéni vallásosságának jellemzőit ismereti. Magyarazatot ad arra, hogy a világ egyik legvallásosabb országában az erdélyi magyarok vallásosságának mértéke miért haladja meg még a román ortodox népesség magas fokú vallásosságát is. De rálátást nyújt arra is, hogy a nem, életkor, iskolázottság, foglalkozás és a lakhely jellege miként befolyásolja a magyar népesség vallásosságát.

A negyedik fejezet a magyar szempontból is releváns neoprotestáns kisegyházakat mutatja be, érdekes anyagot tartalmazva a Románia lakosságának mintegy 4%-át kitevő baptista, adventista, pünkösdi egyházak, valamint Jehova tanúi és más kisebb közösségek vallásosságáról.

Milyen kilátásai vannak a „reformációnak”? Az ötödik fejezet a római katolikus, református és ortodox egyházakban megjelenő megújulási mozgalmakon keresztül a vallási változások egyházon belül előidézett konfliktusait és lehetőségeit mutatja be.

Az erdélyi magyaroknak szóló kiadvánnyal a szerző a társadalomtudományokban jártas szakemberek mellett a szélesebb olvasóközönséget is megcélazza. Éppen ezért a semlegességre és objektivitásra törekvő, elemző perspektívában megírt kötet minden fejezete ismeretterjesztő jellegű, könnyebben fogyasztható részeket, összefoglalókat is tartalmaz.

A kötet bevezetesként tekinthető az erdélyi magyar vallásosság társadalomtudományos megismeréséhez. De bizalommal ajánlom a téma iránti „laikus” érdeklődőnek is a kötetet, mint amolyan olvasókönyvet az erdélyi magyar vallásosságról.

A kötet megvásárolható az Idea Könyvtér kolozsvári üzletében vagy online (<https://ideakonyvtar.ro/>).

BÁLINT RÓBERT ZOLTÁN

Andrási György ny. lelkész (Kolozsvár), **Bálint Róbert Zoltán** lelkész (Mészkö), **Demeter Zoltán**, a Gondviselés Segélyszervezet erdővidéki fiókjának programfelelőse (Barót), **Farkas Izolda** lelkész (Kövend), **Farkas Orsolya** iskolalelkész (Székelykeresztúr), **Gaal György** irodalomtörténész (Kolozsvár), **Kelemen Éva** angol–magyar szakos tanár (Oklánd), **Lőrincz Ildikó** művészettörténész (Székelyudvarhely), **Mátéfi Tímea** lelkész (Énlaka), **Phyllis Marsh**, az IWC egykori pénztárosa (USA), **Beth O’Connell**, az IWC vezetőségi tagja (USA), **Pájer György**, a Gondviselés Segélyszervezet erdővidéki fiókjának programfelelőse (Vargyas), **Solymosi Alpár** lelkész (Csíkszereda), **Vagyas Attila** lelkész (Bukarest)